SLUŽBA BOŽJA

LITURGIJSKO - PASTORALNI LIST

GODINA XI MAKARSKA 1971. BROJ 4

NAJGORA NEVOLJA NAŠIH EUHARISTIJSKIH MOLITAVA

U Službi Božjoj (god. XI, br. 1, str. 14—15) objavio sam članak s gornjim naslovom. Riječ je o prijevodu najsvečanijega dijela prve i treće Euharistijske molitve koja bi morala svojom dikcijom prije svega biti »svakom razumljiva, pa i djetetu«, a da ne govorim kako bi morala »vjernike dirati duboko u srce (Papin govor, Notitiae 12, str. 379)!

Na udaru članka bio je prijevod koji glasi: (Isus) »Uze kruh, tebi (Ocu) zahvali, **tebe** (Oca) blagoslovi, razlomi i dade učenicima . . .!« Latinski tekst glasi: »Accepit panem et tibi gratias agens benedixit, fregit, deditque discipulis . . .«

Usporediš li oba teksta, očito je u hrvatskom prijevodu dodana riječ: »Tebe«!

U članku sam naglasio da ta nepotrebna riječ unosi zbrku, jer nadahnjuje dogmatski neodrživu tvrdnju da lomimo Boga. Priprostom puku, u najmanju ruku djeci, smeta razumijevanju, a u starijih ljudi, osobito u svećenika koji još imaju jezičnog osjećaja stvara zlu krv u najsvetijim trenucima. Stoga sam i **predložio da se** nepotrebni **višak crta**.

Članak sam poslao Tajništvu biskupskih konferencija s molbom da na njega upozore dr Tomislava Šagi-Bunića i dr Martina Kirigina koji su zahtijevali da se u naš prijevod ubaci takav umetak. Zamolio sam da na članak upozore i biblijske stručnjake. Zaželio sam da Tajništvo eventualne prigovore dostavi lojalno i meni kako bih imao zgode na njih odgovoriti.

— Nisam dobio ništa.

Od vrhbosanskoga sam natpastira dočuo da **članak nije bio stručnjacima** ni **stavljen do znanja**. Žao mi je, jer sam se čudio koliki su mi svećenici, pa i profesori na njemu čestitali, budući da su i oni osjetili nevolju i uočili težinu dokaza.

Biskupska je konferencija držala da je u pitanju **sitnica**. Našao se tamo i stručnjak za hebrejski jezik te ustvrdio da nije lako ustanoviti pravi smisao hebrejske riječi **»Berakha«**.

Na žalost moram reći da to značenje nije ni važno. Ipak je konferencija na temelju toga suda prijedlog o revidiranju odbacila.

Smijem li natuknuti da mišljenje rečenoga stručnjaka ide samo meni u prilog? Ako ni hebrejska riječ »Berakha« ne znači sigurno »dati hvalu Bogu«, onda bi tek moja pretpostavka bila pouzdana. Na žalost, salva reverentia, nije tome tako. smisao je hebrejske riječi »Berakha« **u židovskoj liturgiji** nesumnjiv, takav kakva ga pretpostavlja Dr Tomislav Šagi-Bunić i Dr Martin Kirigin!

Žao mi je što rečeni stručnjak nije mogao zamijetiti da je težina dokaza zapravo u razlici između novozavjetnog značenja riječi »eulogein« i starozavjetnog smisla hebrejskoga »Berakha«.

Nas više **zanima** kršćanska predaja i smisao riječi **»eulogein«** i »benedicere« **u Euharstijskoj molitvi**. Kako točno utvrditi **književnu vrstu** te riječi na tome mjestu? (Usp. Notitiae 12, str. 396!)

Drugi Vatikanski sabor naglašava da **u polog crkvene predaje** ne spadaju samo riječi, nego i život. Poimence Sabor misli na liturgijske **kretnje** i njihov smisao. (Usp. DV 4, 8)

Sva je sreća što je smisao riječi **»benedixit«** u crkvenoj predaji dovoljno jasno **naznačen gestom blagoslova** koji je u bogoslužju do dana današnjega sačuvao svoje značenje. Ta je kretnja **tihi komentar** o shvaćanju kako je Crkva **stoljećima** razumjela riječ »benedixit«.

Tako smo pronašli literarnu vrstu odakle je smisao te riječi u negdašnjem Kanonu, a suvremenoj Euharistijskoj molitvi više nego jasan.

Netko će pomisliti: **Crkva se zabunila?** U počecima kršćanstva bila je stvar možda drugačija? **To je** upravo **pretpostavka** Dr Tomislava Šagi-Bunića i Dr Martina Kirigina. Samo po sebi bilo bi to moguće. Da se, dakle, vratimo k prvim izvorima kršćanstva i liturgije? Da popravimo smisao latinskoga teksta?

Ipak, oprostite! **Crkva je autentična čuvarica** staroga pologa. **Lakše će se zabuniti** jedan Dr Tomislav **Šagi-Bunić** ili jedan Dr Martin **Kirigin**, nego sveta Crkva! Nema smisla da letimo pred rudu i brzopleto donosimo odluku koja odbacuje stoljetnu predaju! **Treba** stvar prije dobro **odvagnuti**! Što bismo o tome mogli reći?

Ima li riječ »eulogein« u raznim biblijskim inačicama značenje »dati hvalu Bogu« ili »blagosloviti«? **Mnoga** su **mjesta** takva da **podnose oba prijevoda**. To vrijedi za Mt 14, 19; 26, 26; Mk 6, 41; 14, 22; Lk 9, 16; 24, 30. Ipak ostaju **dva teksta** u kojima ta ista riječ ne može nikako značiti »davanje hvale Bogu«, nego jedino »blagoslivljanje« ili posvećivanje«.

Jedno sam takvo mjesto već natuknuo u Službi Božjoj. U pitanju je **najstariji** biblijski **euharistijski spis**, poslanica Korinćanima: »**To poterion** tes eulogias **ho** eulogoumen« — »Calix benedictionis cui benedicimus!« (Kor 10, 16). Onaj »**ho**« sigurno se gramatički odnosi na kalež, a nikako na Boga. Gdje je biblijski stručnjak koji bi se ovo mjesto usudio drugačije protumačiti? Da ga vidimo! Ipak bi bilo dobro da izađe na javu! (Usp. Iv 3, 19—21).

U međuvremenu pronašao se još i drugi tekst, isto tako nedvosmislen, a iz njega je Crkva upravo i pozajmila kretnju koju je stari Kanon stoljećima propisivao. Riječ je o izvještaju kako se Isus oprostio od učenika.

Evo teksta: »Kai eparas tas heiras autou, **eulogesen autous**«. Kai egeneto **en to eulogein** auton **autous** dieste ap auton.« Latinski prijevod: »Et elevatis manibus suis benedixit eis. Et factum est, dum benediceret illis, recessit ab eis.« (Lk 24, 50—51).

Ni tu ne preostaje nikakva sumnja da se smisao riječi ne može nategnuti na Boga. Blagoslovio je apostole. Kretnja blagoslova, stoljećima sačuvana, prenijela nam je i značenje koje Crkva pripisuje riječi »benedixit« u Euharstijskoj molitvi.

Smijem li našim stručnjacima uz bok postaviti **stručnjaka** na tom području **svjetskoga glasa** koji je svoj životni trud uložio upravo u **istraživanje euharistijske simbolike u prvoj Crkvi,** osobito u liturgiji? Bio je to **Jean-Marc Dufort** S. J. Da navedem samo jedno njegovo novije djelo: »Le symbolisme eucharistique aux origines de l'Eglise!« (Studia, travaux de recherche, collection dirigée par les facultés de Montreal avec la collaboration de l'université de Sudbury, Dexclee de Brouwer, Bruxelles, Paris, Montreal 1969).

U svojoj knjizi Jean-Marc Dufort stručno obrađuje i gornje tekstove i čvrsto stoji na stanovištu da je u Novom Zavjetu značenje riječi »eulogein« i »euharistein« ustaljeno drugačije nego što pretpostavljaju Dr Tomislav Šagi-Bunić i Dr

Martin Kirigin! Spominje da je njegovo **mišljenje danas** među stručnjacima **već utvrđeno i opće prihvaćeno!** (Usp. str. 53—58, 65—78, 72—74, 81—82, 97—99).

U stvari prva je kršćanska zajednica s pravom prihvatila riječ **»dati Bogu hvalu«** za cjelokupno euharistijsko slavlje! Razlika je od Staroga Zavjeta u tome što je tamo čast bila samo u ljudskoj riječi, u sjeni simbolike, u Novom je pak Zavjetu to **»davanje hvale Bogu« zasnovano** upravo **na posvećivanju kruha i vina** koje omogućuje i u najdubljoj biti sadržava žrtvu hvale te je i nama omogućuje prema riječi sv. Pavla: »Quotiescumque manducabitis panem hunc et calicem bibetis, **mortem Domini annuntiabitis,** donec veniat.«

Dr Šagi-Bunić i Dr Martin Kirigin pretpostavljaju da je bit hvale Božje u riječima, ali se po svoj prilici varaju. Isus nam je zapovjedio: »Uzmite, jedite, pijte ... **ovo činite meni na spomen!**« To je čast, a ne slabunjave ljudske riječi!

Uostalom, ako i stoji da smisao riječi »benedixit« nije pouzdan, zašto bismo morali značenje suziti prema želji naših teologa na uštrb stoljetne crkvene predaje umjesto da ostavimo otvorene i dalje obje mogućnosti? Zar je njihov ugled tako velik da mora i Crkva pred njim ustuknuti?

Bojim se da **u pozadini** ove borbe ne stoje dublji dogmatski razlozi, **zastranjenje s obzirom na vjeru pretvorbe!** (Papa naglašava kakvu on »muku muči što ima danas ljudi koji s obzirom na pretvorbu šire u svijet nazore koji zbunjuju i stvaraju u dušama zbrku kao da bi (teolozi) smjeli tumačiti stvari drugačije nego što je izvorno značenje naučavanja Crkve. Nije, naime, dopušteno simboliku euharistijskoga znaka toliko isticati da bi čovjek stekao dojam kao da je time sve gotovo, sve iscrpljeno što Crkva vjeruje i uči s obzirom na Kristovu stvarnu prisutnost u tom sakramentu; Nije dopušteno tumačiti tajnu pretvorbe, a da ne bismo spomenuli čudesne preobrazbe cijele supstancije kruha u tijelo, a cijele supstancije vina u Krv Kristovu kako govori o tome Tridentinski sabor. **Nije** u njegovim definicijama **riječ samo** o nekakvoj promjeni značenja **»transsignifikaciji«,** niti o samoj promjeni svrhe **»transfinalizaciji«,** kako neki vole danas isticati. Svakom je iskrenom čovjeku **očito** kako **se ovakvim** i sličnim **nazorima vrijeđa poštovanje prema božanstvenoj euharistiji.«** («Mysterium Fidei«, Notitiae 12, str. 370—371). **Tako misli Papa,** autentični tumač crkvene i Božje misli!

Ponavljam, bojim se da u ovoj borbi oko značenja riječi »eulogein«, »benedicere« ne dolazi u pitanje crkvena predaja o pretvorbi s kojom stoji i pada prava vjera u Isusa Krista među nama živoga!

Smijem li spomenuti **Papine riječi** o ozbiljnosti stvari kao i o **odgovornosti** koja dolazi ovdje u pitanje? Evo što stavlja Papa na srce prevoditeljima liturgijskih tekstova: »U prevođenju liturgijskih tekstova riječ je o teškoj dužnosti, o neslućenoj odgovornosti onih koji su auktori tekstova. Pretakanje latinskih tekstova na **domaći jezik zahtijeva** veoma **istančan osjećaj**. Kako je prevođenje važno i teško, mogu mu sretno pristupiti **samo zajedničkim silama svi koji su tome dorasli,** po svoj prilici će uspjeti jedino uzajamnim savjetovanjem i **zajedničkom suradnjom**. Tko se laća toga posla mora imati fin osjećaj za kršćansku latinštinu i za narodni jezik.« (Notitiae 12, p. 378—379). Kongregacija za bogoštovlje komentira ove riječi te drži da je još **važnije poznavanje domaćega jezika!** (Notitiae 12, str. 396—397).

Ako je po Papinu sudu tako važan već i svaki prijevod liturgijskih tekstova, **odgovornost** će biti kudikamo **teža** dođe li u pitanje sam **najsvetiji dio** cijele **Euharistijske molitve**! Nađe li se u tim časnim trenucima u tekstu riječ koja baca vjernike iz koncepta, koja unosi zbrku i nerazumijevanje u neku, pa makar i najprostiju štokavsku, bosansko-hercegovačku pamet, onda bi ga bez okolišanja i u savjesti morali odstraniti oni koji su **auktori** liturgijskih tekstova i koji na kraju krajeva stavljaju potpis na sve, a to **su biskupi na službenim vijećanjima** za vrijeme biskupskih konferencija.

Ako je potreban ovoliki znanstveni aparat da se čovjek zbilja živ namuči pokaže li našim stručnjacima na ovakvu grubu pogrešku, kako da onda ima još srca uprijeti prstom dalje i na ostale sitnije stvari? Bojim se da je situacija više nego ozbiljna!

O. Radogost Grafenauer

KONKRETNIJE O LEKCIONARU

U Lekcionaru za obične dane kroz godinu dobili smo neki osvrt na moje bilješke o Lekcionaru za ovogodišnje nedjelje. Oni žale što nisam konkretniji te se hvale kako »savjesno razrješuju mučne biblijske jezične spletove o kojima mnogi nezadovoljnik (biva i ja) zacijelo ni ne sanja.«

Ponavljam, bojim se da u ovoj borbi oko značenja riječi »eulogein«, »benedicere« ne dolazi u pitanje crkvena predaja o pretvorbi s kojom stoji i pada prava vjera u Isusa Krista među nama živoga!

Smijem li spomenuti **Papine riječi** o ozbiljnosti stvari kao i o **odgovornosti** koja dolazi ovdje u pitanje? Evo što stavlja Papa na srce prevoditeljima liturgijskih tekstova: »U prevođenju liturgijskih tekstova riječ je o teškoj dužnosti, o neslućenoj odgovornosti onih koji su auktori tekstova. Pretakanje latinskih tekstova na **domaći jezik zahtijeva** veoma **istančan osjećaj**. Kako je prevođenje važno i teško, mogu mu sretno pristupiti **samo zajedničkim silama svi koji su tome dorasli**, po svoj prilici će uspjeti jedino uzajamnim savjetovanjem i **zajedničkom suradnjom**. Tko se laća toga posla mora imati fin osjećaj za kršćansku latinštinu i za narodni jezik.« (Notitiae 12, p. 378—379). Kongregacija za bogoštovlje komentira ove riječi te drži da je još **važnije poznavanje domaćega jezika!** (Notitiae 12, str. 396—397).

Ako je po Papinu sudu tako važan već i svaki prijevod liturgijskih tekstova, **odgovornost** će biti kudikamo **teža** dođe li u pitanje sam **najsvetiji dio** cijele **Euharistijske molitve**! Nađe li se u tim časnim trenucima u tekstu riječ koja baca vjernike iz koncepta, koja unosi zbrku i nerazumijevanje u neku, pa makar i najprostiju štokavsku, bosansko-hercegovačku pamet, onda bi ga bez okolišanja i u savjesti morali odstraniti oni koji su **auktori** liturgijskih tekstova i koji na kraju krajeva stavljaju potpis na sve, a to **su biskupi na službenim vijećanjima** za vrijeme biskupskih konferencija.

Ako je potreban ovoliki znanstveni aparat da se čovjek zbilja živ namuči pokaže li našim stručnjacima na ovakvu grubu pogrešku, kako da onda ima još srca uprijeti prstom dalje i na ostale sitnije stvari? Bojim se da je situacija više nego ozbiljna!

O. Radogost Grafenauer

KONKRETNIJE O LEKCIONARU

U Lekcionaru za obične dane kroz godinu dobili smo neki osvrt na moje bilješke o Lekcionaru za ovogodišnje nedjelje. Oni žale što nisam konkretniji te se hvale kako »savjesno razrješuju mučne biblijske jezične spletove o kojima mnogi nezadovoljnik (biva i ja) zacijelo ni ne sanja.«

Bit ću, dakle, konkretniji. Iznijet ću jedan primjer, i to prvi dan u prvom lekcionaru za sve dane od Došašća do Duhova.

Biskupska je konferencija zaželjela da naša prevodilačka ekipa uskladi prijevod Biblije Stvarnosti s Vulgatom. Nedavno su, hvala Bogu, izašla nova tri latinska Lekcionara u Rimu, pa možemo sve lakše usporediti.

Interesantno što se u Rimu ne razbacuju papirom kao Kršćanska Sadašnjost. U jednom su svesku čitanja za sve nedjelje i sve obične dane od Došašća do Duhova, uključivši još i 9 nedjelja kroz godinu što mogu doći od Bogojavljenja do Korizme. U drugom su svesku isto tako čitanja za sve nedjelje i obične dane kroz godinu. Treći svezak sadržava čitanja za svetačke, votivne mise i slično. Naravno da je takav postupak za siromašan hrvatski narod još poželjniji nego za svjetske mogućnosti Rima.

Usporedit ćemo tekstove. Mnogi su naši svećenici još uvijek u stanju da mogu procijeniti koji bi prijevod mogao biti točniji, da ne govorim o razumljivosti koja je pristupačna i maloj djeci kao i priprostu puku. Naravno da sam nastojao pripaziti na sve one nevolje o kojima sam govorio u svojim »Kritičkim opaskama uz Lekcionar C« u Službi Božjoj br. 3!

Iznijet ću radi lakšega pregleda najprije čitanje Kršćanske sadašnjosti, zatim latinsku Vulgatu i napokon u svome prijevodu. Ispred Kršćanske sadašnjosti stavljam kraticu: KS. Ostalo je samo po sebi jasno. Svaki sam tekst odijelio jedan od drugoga.

Tekst KS vadim iz knjige: Red čitanja, svagdanja čitanja I, str. 3—6. Latinski je tekst izdan u knjizi Lectionarium I: De tempore ab Adventu ad Pentecosten« str. 36—39.

Prijeđimo k tekstu!

I. čitanje: KS (Kršć. Sadašnjost)

Čitanje Knjige proroka Izaije: Viđenje Izaije, sina **Amosova**, o Judeji **i** Jeruzalemu:

Dogodit će se na kraju dana: Gora doma Gospodnjeg bit će postavljena vrh svih gora, uzvišena iznad svih bregova. K njoj će se stjecati svi narodi, nagrnut će mnoga plemena i reći:

»Hajde, uziđimo na Goru Gospodnju, u Dom Boga Jakovljeva. On će nas naučiti svojim putovima, hodit ćemo stazama njegovim. Jer iz Siona će Zakon izaći, iz Jeruzalema **riječ Gospodnja**.«

On će biti sudac narodima, mnogim će sudit plemenima, i oni će mačeve prekovat u plugove, a koplja u srpove. Neće više narod dizat mača protiv naroda nit će više učit ratovanju.

Hajde, dome Jakovljev, u Gospodnjoj hodimo svjetlosti. RG.

Lectio libri Isaiae prophetae. Verbum quod vidit Isaias, filius Amos, super Iuda et Ierusalem.

Et erit in novissimis diebus praeparatus mons domus Domini in vertice montium, et elevabitur super colles, et fluent ad eum omnes gentes. Et ibunt populi multi et dicent:

»Venite, et ascendamus ad montem Domini et ad domum Dei Iacob, et docebit nos vias suas, et ambulabimus in semitis eius; quia de Sion exibit lex et verbum Domini de Ierusalem.«

Et iudicabit gentes et arguet populos moltos; et conflabunt gladios suos in vomeres et lanceas suas in falces. Non levabit gens contra gentem gladium, nec exercebuntur ultra ad proelium.

Domus Iacob, venite, et ambulemus in lumine Domini. VD.

Moj prijevod:

Čitanje knjige proroka Izaije: Obećanje, zadano u viđenju Izaiji, Amosovu sinu, (s obzirom) na Judeju i Jeruzalem:

Posljednjih dana bit će sazdana gora doma Gospodnjega na planinskom vrhuncu visoko nad brežuljcima i k njoj će se odasvud sleći tuđi svijet. Mnogi će narodi doći te će govoriti:

»Hajdemo, popnimo se na Gospodnje brdo u dom Boga Jakovljeva da nas uči svojih putova te ćemo poći njegovim stazama; jer zakon će izaći sa Siona, riječ Gospodnja iz Jeruzalema.«

Sudit će narodima, krojit će pravdu sucima mnogim. Svoje će mačeve prekivati u plugove, a koplja u srpove. Narod neće više dizati mač protiv naroda, niti će se pripravljati na rat.

Dođite, Dome Jakovljev, da nas Gospodnja svjetlost obuzme. RG.

Drugo čitanje za godinu A: KS

Čitanje Knjige proroka Izaije:

U onaj će dan izdanak Gospodnji biti na diku i na slavu, a plod zemlje na ponos i ures spašenima u Izraelu. Tko ostane na Sionu i preživi u Jeruzalemu, zvat će se svet, i bit će upisan da u Jeruzalemu živi.

Kad Gospod spere ljagu kćeri sionskih i obriše s Jeruzalema krv prolivenu dahom suda i dahom što spaljuje, stvorit će Gospodin nad svim područjem Gore sionske i nad svima što ondje budu zborovali oblak s dimom, danju, a noću sjaj ognja žarkoga. Jer vrh svega Slava će biti zaklon i sjenica da zasjenjuje danju od pripeke, štit i utočište od pljuska i oluje. RG

Lectio libri Isaiae prophetae:

In die illa, erit germen Domini in magnificentia et gloria, et fructus terrae sublimis, et exsultatio his qui salvati fuerint de Israel. Et erit: omnis qui relictus fuerit in Sion et residuus in Ierusalem sanctus vocabitur, omnis qui scriptus est in vita in Ierusalem.

Si abluerit Dominus sordes filiarum Sion, et sanguinem Ierusalem laverit de medio eius in spiritu iudicii et spiritu ardoris. Et creabit Dominus super omnem locum montis Sion et ubi invocatus est, nubem per diem et fumum et splendorem ignis flammantis in nocte: super omnem enim gloriam protectio, et tabernaculum erit in umbraculum diei ab aestu; et in securitatem et absconsionem a turbine et a pluvia. VD

Moj prijevod:

Čitanje knjige proroka Izaije:

U onaj dan Gospodnji će izdanak postati veličanstven i slavan, plod zemlje stići će visoko na radost svima spašenim u Izraelu. Ostane li tko na Sionu, sačuva li se itko u Jeruzalemu, prozvat će svetim svakoga tko bi se god upisao među žive u Jeruzalemu.

Opere li Gospodin ljage sionskih kćeri, umit će krv u Jeruzalemu duhom suda i dahom što pali. Budu li Gospoda igdje zazvali na kakav predio gore Sionske, stvorit će nad

njim oblak dima danju, a noću oganj što sjajno plamsa. Jer svaka će slava dobiti svoj zaklon, šator će je zasjeniti od podnevne žege, zaštitit će je i sakriti od pljuska i oluje. Riječ je Gospodnja.

KS Pripjevni psalam:

Obradovah se kad mi rekoše: »Hajdemo u Dom Gospodnji!«

.... Eto, noge nam već stoje na vratima tvojim, Jeruzaleme. Jeruzaleme, grade čvrsto sazdani i kao u jedno saliveni!

Onamo uzlaze plemena, plemena Gospodnja! Po Zakonu Izraelovu, da slave ime Gospodnje. Ondje stoje sudačke stolice, stolice Doma Davidova.

Molite za mir Jeruzalemov! Blago onima koji tebe ljube! Neka bude mir u zidinama tvojim i spokoj u tvojim palačama.

Radi braće i prijatelja svojih klicat ću: »Mir tebi!« Radi Doma Gospodina, Boga našega, za sreću tvoju ja ću moliti.

In domum Domini laetantes ibimus.

Laetatus sum in eo quod dixerunt mihi: »In domum Domini ibimus.« Stantes iam sunt pedes nostri in portis tuis, Jerusalem.

Illuc enim ascenderunt tribus, tribus Domini, testimonium Israel, ad confitendum nomini Domini. Quia illic sederunt sedes ad iudicium, sedes domus David.

Rogate quae ad pacem sunt Ierusalem, securi sint diligentes te. Fiat pax in muris tuis, et securitas in turribus tuis.

Propter fratres meos et proximos meos loquar: »Pax in te!« Propter domum Domini Dei nostri exquiram bona tibi.

Aleluja. Veni ad liberandum nos, Domine Deus noster; ostende faciem tuam, et salvi erimus. Alleluja.

Radosno ćemo ući u Dom Gospodnji.

Obradovah se kad mi rekoše: »Hajdemo u Dom Gospodnji!« Naše noge već stadoše na vratima tvojim, Jeruzaleme.

Onamo uzlaze plemena, plemena Gospodnja, po zakonu Izraelovu, da navijeste ime Gospodnje. Ondje stoje sudačke stolice, stolice Doma Davidova.

Zamolite za mir Jeruzalemu! Blago njima koji te vole! Smirile se tvoje zidine, našle spokoj tvoje palače!

Zbog braće i prijatelja svojih klicat ću: »Mir tebi!« Zbog Doma Gospodina, Boga našega, zamolit ću za tvoju sreću.

Aleluja! Dođi, oslobodi nas, Gospode, Bože naš; razvedri lice svoje i spasi nas!

KS Evanđelje:

Čitanje svetog Evanđelja po Mateju: U ono vrijeme:

Kad Isus uđe u Kafarnaum, pritupi k njemu satnik pa ga zamoli: »Gospodine, sluga mi leži kod kuće uzet, u strašnim mukama.«

Kaže mu: »Ja ću doći izliječiti ga.«

Odgovori satnik: »Gospodine, nisam dostojan da uđeš pod krov moj, nego samo reci riječ i izliječen će biti sluga moj. Ta i ja, premda sam čovjek pod vlašću, imam pod sobom vojnike pa reknem ovomu: 'Idi' — i ode, drugomu: 'Dođi' — i dođe, a sluzi svome: 'Učini to' — i učini.«

Čuvši to, zadivi se Isus i reče onima koji su išli za njim: »Zaista, kažem vam, ni u koga u Izraelu ne nađoh tolike vjere. A kažem vam: mnogi će s istoka i zapada doći i sjesti za stol s Abrahamom, Izakom i Jakovom u kraljevstvu nebeskom. RG.

Lectio sancti Evangelii secundum Matthaem: In illo tempore:

Cum introisset Iesus Capharnaum, accessit ad eum centurio rogans eum et dicens: »Domine, puer meus iacet in domo paralyticus et male torquetur.«

Et ait illi Iesus: »Ego veniam et curabo eum«.

Et respondens centurio ait: »Domine, non sum dignus ut intres sub tectum meum; sed tantum dic verbo, et sanabitur puer meus. Nam et ego homo sum sub potestate constitutus habens sud me milites, et dico huic: 'Vade', et vadit; et alii: 'Veni' et venit; et servo meo: 'Fac hoc', et facit.«

Audiens autem Iesus miratus est, et sequentibus se dixit: »Amen dico vobis, non inveni tantam fidem in Israel. Dico autem vobis quod multi ab oriente et ocidente venient, et recumbent cum Abraham et Isaac et Iacob in regno caelorum.« VD

Moj prijevod:

Čitanje svetog Evanđelja po Mateju: U ono vrijeme:

Kad uđe Isus u Kafarnaum, pristupi k njemu satnik te ga ovako zamoli: »Gospodine, moj sluga leži kod kuće uzet i strašno se muči.«

Isus mu reče: »Doći ću da ga izliječim.«

Satnik odvrati: »Gospodine, nisam vrijedan da uđeš pod krov moj, nego reci samo riječ i ozdravit će moj sluga. Jer ako sam i čovjek pod vlašću, imam ipak vojnike pod sobom. Reknem li ovom: 'Idi,' on će otići; a drugom: 'Dođi', doći će; i svom sluzi: 'Učini to,' on će učiniti.«

Na te riječi zadivi se Isus te će onima što su išli za njim: »Doista, kažem vam, ni u koga u Izraelu ne nađoh tolike vjere. A kažem vam da će mnogi doći s istoka i zapada te će sjesti za stol uz Abrahama, Izaka i Jakova u kraljevstvu nebeskom. RG.

o. Radogost GRAFENAUER

BOŽANSKA USTANOVA SAKRAMENTA ISPOVIJEDI

Mnoge kršćanske vrednote u ovom vremenu sveopćeg osporavanja dolaze u pitanje. U posljednje vrijeme mnogo se govori o potrebi reforme sakramenta Ispovijedi. Neki suvremeni teolozi, polazeći od te reforme, stavljaju u pitanje i samu dožansku ustanovu sakramenta Ispovijedi.

A opravdavaju: U prvim vjekovima nemamo dokaza da je bila tajna nego samo javna ispovijed, a ovu je Crkva vremenom dokinula, jer Isus nije ni naredio javnu Ispovijed.

Ja neću ovdje pisati jedan strogo dogmatski i naučni članak, nego ću prostim riječima prikazati nekoliko dokaza; u korist božanske institucije Ispovijedi.

I. Sveto Pismo

1. Isus:

»Primite Duha Svetoga! Kojima oprostiti grijehe, oprošteni su im; kojima zadržite, zadržani su im.« (Iv 20,23).

Očito je da se radi o vrlo zamašnoj stvari, kada Isus kaže: »Primite Duha Svetoga!« Poslije takva uvoda svaka je riječ vrlo važna.

Najprije Isus daje vlast opraštati grijehe. I to je veliki poklad Crkve. Za naše pitanje važnije su riječi drugoga dijela rečenice: Kojima zadržite, zadržani su im!

Kada bi Isus dao samo vlast opraštati grijehe, onda bi to bilo lako. Tko god dođe k tebi, prikaži ga, i oprošteni su mu

Isus mu reče: »Doći ću da ga izliječim.«

Satnik odvrati: »Gospodine, nisam vrijedan da uđeš pod krov moj, nego reci samo riječ i ozdravit će moj sluga. Jer ako sam i čovjek pod vlašću, imam ipak vojnike pod sobom. Reknem li ovom: 'Idi,' on će otići; a drugom: 'Dođi', doći će; i svom sluzi: 'Učini to,' on će učiniti.«

Na te riječi zadivi se Isus te će onima što su išli za njim: »Doista, kažem vam, ni u koga u Izraelu ne nađoh tolike vjere. A kažem vam da će mnogi doći s istoka i zapada te će sjesti za stol uz Abrahama, Izaka i Jakova u kraljevstvu nebeskom. RG.

o. Radogost GRAFENAUER

BOŽANSKA USTANOVA SAKRAMENTA ISPOVIJEDI

Mnoge kršćanske vrednote u ovom vremenu sveopćeg osporavanja dolaze u pitanje. U posljednje vrijeme mnogo se govori o potrebi reforme sakramenta Ispovijedi. Neki suvremeni teolozi, polazeći od te reforme, stavljaju u pitanje i samu dožansku ustanovu sakramenta Ispovijedi.

A opravdavaju: U prvim vjekovima nemamo dokaza da je bila tajna nego samo javna ispovijed, a ovu je Crkva vremenom dokinula, jer Isus nije ni naredio javnu Ispovijed.

Ja neću ovdje pisati jedan strogo dogmatski i naučni članak, nego ću prostim riječima prikazati nekoliko dokaza u korist božanske institucije Ispovijedi.

I. Sveto Pismo

1. Isus:

»Primite Duha Svetoga! Kojima oprostiti grijehe, oprošteni su im; kojima zadržite, zadržani su im.« (Iv 20,23).

Očito je da se radi o vrlo zamašnoj stvari, kada Isus kaže: »Primite Duha Svetoga!« Poslije takva uvoda svaka je riječ vrlo važna.

Najprije Isus daje vlast opraštati grijehe. I to je veliki poklad Crkve. Za naše pitanje važnije su riječi drugoga dijela rečenice: Kojima zadržite, zadržani su im!

Kada bi Isus dao samo vlast opraštati grijehe, onda bi to bilo lako. Tko god dođe k tebi, prikaži ga, i oprošteni su mu

grjesi! Ali ovdje Isus daje vlast i zadržati grijehe. Ali kome ih zadržati? Zar ovome hoću o ovome neću; ili svakome oprostiti, a samo svakome desetome zadržati. A zašto njemu zadržati, ako se i on kaje i skrušuje za grijehe.«

Zadržati treba samo onome koji je nevrijedan da mu se oproste grijesi i koji nema volje da se unaprijed čuva od grijeha.

A koji su ti? Po čemu ih poznati?

Samo, ako se upozna cijela njegova parnica, tj. ako se ispovijedi; i to potpuno, jer inače ispovijednik ne može stvoriti ispravan sud da zadrži grijehe samo onome koji je nevrijedan da mu se oproste grijesi. Tako postupa svaki sudac u svakoj parnici.
Istina, sve ovo razlaganje ne nalazi se izričito u Isusovim riječima. Ali ovo sve izvlači ratio theologica (bogoslovski razlog) iz gornjih Isusovih riječi: »Kome zadržite grijehe zadržani su im!«

Ako je Isus naredio da se nekima zadrže grijesi, to će se zadržati samo onima koji su nevrijedni. A koji su ti nevrijedni, svećenik će doznati samo i jedino po ispovijedi.

Ergo, Isus je očito naredio Ispovijed svima, pa će svećenik vrijednima dati odriješenje, a nevrijednima će ga uskratiti. Ovo je posve sigurno. Pače je i dogma vjere, proglašena na Tridentinskome saboru: »Si quis dixerit absolutionem sacramentalem sacerdotis non esse iudicialem: anatema sit!«

(DZ. 419).

2. Apostoli:

a) Sveti Ivan apostol piše: »Ako priznajemo svoje grijehe, vjeran je On i pravedan; oprostit će nam grijehe i očistiti nas od svake nepravednosti.« (1 Iv 1,9).

b) Sv. Pavao: »Neka svatko ispita samoga sebe te onda jede od kruha i pije iz kaleža.« (1 Kor 11,28).

c) Djela: »I mnogi su obraćenici dolazili da priznaju i otkriju svoja vračarska djela.« (Dj. 19,13).

d) Sv. Jakov: »Prema tome ispovjedajte svoje grijehe jedan drugome.« (Jak 5,16).

Koliko god ni jedan od ovih izričaja nije posve dogmatski siguran da govori baš o sakramentu ispovijedi i o opraštanju grijeha, ali opet nije sigurno da baš nemaju odnosa s

opraštanjem grijeha. Svi sumnjivi izrazi radije se imaju tumačiti s onim što im je slično, a sigurno, je; a to je Isusovo ustanovljenje sakramenta Ispovijedi o čemu smo govorili pod 1.

II Sveti oci

Što manje imamo tragova u sv. Pismu o sakramentu Ispovijedi, to ih imamo više u Tradiciji. A za nas kršćane i katolike i Tradicija sadrži nauku Isusovu jednako kao i Sv. Pismo (Verbum Dei).

Iznijet ćemo ovdje tradiciju Crkve kakvu nam je donose sveti oci iz prva tri stoljeća Crkve. I to zbog toga jer nova teologija stavlja u sumnju baš prve vjekove povijesti Crkve.

I stoljeće

a) **Sv. Klement Rimski**, prvi nasljednik sv. Petra u Rimu, piše Korinćanima: »Što god smo zlo učinili i sagriješili, molimo za oproštenje. Bolje je svoje grijehe ispovjediti **čovjeku**, nego li otvrdnuti svoje srce«. Zar ovo »čovjeku« ne bi označilo ispovjednika u Ispovijedi, radije nego li da grješnik sam u sebi se pokaje i samo pred Bogom prizna grijehe.

b) **Didahe** (oko 96 po Kr.) ističe: »Ti ćeš u crkvi (dakle ne pred samim Bogom) priznati svoje grijehe, pa nećeš s grješnom savješću doći na molitvu«.

Zašto se baš ističe »u crkvi«, ako je dovoljna samo Ispovijed pred Bogom, jer se ova može učiniti i kod kuće. Svakako ovo nas navodi na podvrgnuće grješnika pod ključnu vlast Crkve koja to vrši preko Ispovijedi.

II stoljeće

a) **Sv. Irenej** (130—202 po Kr.) pripovijeda o nekim ženama koje su pristaše gnostika Markusa zaveli na grijeh nečistoće. Iza toga one su učinile pokoru. A Irenej ovo izražava ovako: »Neke su i u javnosti (etiam in manifesto) učinile Ispovijed, a druge su se stidjele pa su se pomalo povukle u skrivenost.«

Iz ovoga bi se izvodilo da su sve ispovjedile tajno, a da su samo neke imale snagu da se javno ispovijede (Etiam in manifesto).

b) **Tertulijan** (rođen u Kartagi 160 po Kr.) naglašuje spasonosnu potrebu pokore za sve grijehe djelima i mislima: »Za sve grijehe, učinjene u tijelu ili u duši, djelom ili voljom; onaj koji je po presudi odredio kaznu, taj je obećao i oproštenje po pokori.« Iza toga napada na one koji radi krivoga stida od javne ispovijedi neće da se ispovijede radi čega mnogi se gube. »Mnogi mislim da bježe ili odgađaju od dana do dana ovo djelo ispovijedi više računajući na sram, nego li na spas. Sliče onima koji skrivaju bolest na stidnim udovima, i tako radi stida pogibaju. Veliku pusto korist stidljivosti donijet će im zatajivanje prekršaja! Naime, ako li smo nešto sakrili **pred ljudima**, zar ćemo to sakriti **pred Bogom**. Tako i naša svijest uspoređuje cijenu ljudi i Božju. Zar je bolje u tajnosti propasti nego li javno biti odriješen«.

Ovim riječima Tertulijan vrlo jasno svjedoči tradiciju Crkve u 2. st. o opstojnosti i nuždi sakramentalne ispovijedi.

III stoljeće

Tradiciju Crkve u trećemu stoljeću doznat ćemo, kada prikažemo, što je na Zapadu učio sv. Ciprijan a na Istoku Origen.

a) **Sv. Ciprijan** (rođen 258 po Kr.) Ciprijan je već u obrani palih (lapsi) u Decijevu progonstvu (250—51) protiv rigorizma uzeo blaži stav, jer »u paklu nema otkupljenja«. Piše nadalje: »Smatramo da se nikoga ne smije priječiti u pokori, pače da svećenici mogu dati mir i onima koji mole i traže Božje milosrđe, i da treba pripustiti uzdisaje plačućih i ne smije se uskratiti plod pokore onima koji se kaju. Jer u paklu nema otkupljenja, niti tu može biti skrušenja; koji se od svega srca pokaju i zamole, moraju se međutim primiti u Crkvu i tu se čuvati za Gospodina«.

Ciprijan vrlo jako naglašuje da se moraju ispovijedati i grijesi u mislima: »Koliko ih je mnogo danas, koje nečisti duhovi zaposijedaju, jer neće da čine pokoru niti ispovijedaju grijeh svoje savjesti. I neka ne misli da je utekao, ako se kazna malo odalečila, jer se više mora bojati one kazne, koju je srdžba Božja sebi zadržala. Ali koliko je vjera jača i strah bolji kod onih koji nisu prisiljeni ni jednom zloćom žrtve ili odluke, ali jer su ipak o tome mislili to ispovijedaju skrušeno pred Božjim svećenicima i priprosto čine ispit savjesti (apud

sacerdotes Dei dolenter et simpliciter confitentes exomologesim constientiae faciant) te iskazuju teret svoje duše i traže spasonosni lijek pa i za male i neznatne rane (parvis licet et modicis vulneribus medelam exquirant).

Znajući da je pisano (Gal 6, 7) da se Bog ne izruguje. Tu se dakle radi o ispovijedi kod svećenika i od velikih i malih grijeha.

b) Valjda je najjači svjedok **Origen** (umro 254) ne samo za Ispovijed uopće, nego i napose za ispovijedanje na uho: »Promatraj dakle, što nas poučava Pismo, da se ne smiju grijesi unutra skrivati. Kako oni koji u želudcu nose neprobavljenu hranu ili koji teški želučani čir mogu to izliječiti samo ako to izbace; tako i oni koji su sagriješili pa su opterećeni čirevima i otrovnim sluzima grijeha; i to im prijeti ugušenjem, ako li grijehe skrivaju i u sebi ih unutra čuvaju. Ako se pak grješnik sam optuži i ispovjedi, on pogrešku izbljuje i očisti se od svakoga uzročnika bolesti. Sada promisli komu (»kojemu svećeniku«) imaš ispovjediti svoje grijehe. Ispitaj, kakav je liječnik kojemu ćeš iskazati uzroke bolesti, da li taj liječnik znade i da li ima samilosti i suosjećaja; pa da onda po njegovu savjetu ako se već pokazao kao iskusan liječnik, učiniš i poslušaš. Ako li on prozre i uvidi da je tvoja bolest takve vrste, da moraš ispovjediti pred licem cijele Crkve (javno) i tako se izliječiti; pa ćeš time valjda i druge sazidati i sam lako ozdraviti, to ti moraš poslije zdravoga promišljanja i pametnoga savjeta liječnika i u djelo izvesti«.

Iz ovoga interesantnog citata može se posve sigurno zaključiti, da je barem na Istoku ondašnja javna Ispovijed potekla iz privatne, a ne naprotiv; da je privatna Ispovijed uslijedila i proizašla iz javne. I ovo se dade zaključiti, da su ondašnje javne Ispovijedi bile samo savjetodavne osim za tri glavna grijeha (apostaziju, umorstvo i preljub) ali i ovo ako su grijesi bili javno učinjeni.

Mogao bih donijeti mnogo svjedočanstava iz kasnijih vremena, ali mi se čini da nije potrebno. Sapienti sat! Tko ima pamet, dovoljna su mu i ova svjedočanstva iz prva tri stoljeća. Tu je očevidna nauka vjere i tradicija Crkve.

Zakon preskripcije

Zakon preskripcije za božansku ustanovu Ispovijedi osniva se na ovim načelima: ako se kroz sve vjekove Crkve smatralo da je obveza Ispovijedi ne ljudskoga nego božanskoga podrijetla, to se ta obveza ne smije nipošto tumačiti ljudskom nego samo božanskom, Isusovom ustanovom.

Radi se naime, o jednoj vrlo teškoj obvezi i vrlo **odbojnoj dužnosti** koja se vrlo teško prima jer je neprijatna ljudskom ponosu.

Da ta dužnost nije u Crkvi od početka smatrana Kristovom ustanovom i da se ta obveza nije u Crkvi vršila, pa da je jedan Koncil ili koji papa naredio tu Ispovijed kao strogu dužnost, u Crkvi bi nastala velika reakcija. I ne bi ta reakcija u Crkvi ostala nezapažena i nigdje nezapisana.

Povijest o toj prisilnoj naredbi ništa ne spominje, već naprotiv cijela povijest Crkve donosi svjedočanstva za mirno postojanje te obveze, i univerzalno vjerovanje i naučavanje cijele Crkve, da je to Isus ustanovio i naredio.

Dosljedno Ispovijed nije ljudskog iznašašća niti prosta crkvena zapovijed nego božanski zakon.

Da završimo s riječima sv. Pavla: »Nemojte se prilagođavati ovome svijetu! Naprotiv, preobličavajte se obnovom svoga uma da mognete uočavati, što je volja Božja i što je dobro, ugodno i savršeno«.

Nolite conformari huic saeculo! (Rim 12, 2).

Fra Karlo NOLA

IDA FIEDERIKE GÖRRES
(† 15. V 1971)
HIJERARHIJA ISTINA

CRKVA NE MOŽE ŽIVJETI KAO SKELET BEZ MESA

Katolička spisateljica I. F. Görres naglo je preminula u Frankfurtu 15. V 1971. u 70. godini života. Upravo je prisustvovala zasjedanju skupne sinode biskupija SR Njemačke.

I. F. Görres broje među najznačajnije katoličke spisateljice posljednjih desetljeća u Njemačkoj. Vidno je pridonijela obnovi pokreta katoličke mladeži poslije rata. Njezina kritika ukočenih formi religioznosti temeljila se na dubokoj vjeri i ljubavi prema Crkvi.

Zakon preskripcije

Zakon preskripcije za božansku ustanovu Ispovijedi osniva se na ovim načelima: ako se kroz sve vjekove Crkve smatralo da je obveza Ispovijedi ne ljudskoga nego božanskoga podrijetla, to se ta obveza ne smije nipošto tumačiti ljudskom nego samo božanskom, Isusovom ustanovom.

Radi se naime, o jednoj vrlo teškoj obvezi i vrlo **odbojnoj dužnosti** koja se vrlo teško prima jer je neprijatna ljudskom ponosu.

Da ta dužnost nije u Crkvi od početka smatrana Kristovom ustanovom i da se ta obveza nije u Crkvi vršila, pa da je jedan Koncil ili koji papa naredio tu Ispovijed kao strogu dužnost, u Crkvi bi nastala velika reakcija. I ne bi ta reakcija u Crkvi ostala nezapažena i nigdje nezapisana.

Povijest o toj prisilnoj naredbi ništa ne spominje, već naprotiv cijela povijest Crkve donosi svjedočanstva za mirno postojanje te obveze, i univerzalno vjerovanje i naučavanje cijele Crkve, da je to Isus ustanovio i naredio.

Dosljedno Ispovijed nije ljudskog iznašašća niti prosta crkvena zapovijed nego božanski zakon.

Da završimo s riječima sv. Pavla: »Nemojte se prilagođavati ovome svijetu! Naprotiv, preobličavajte se obnovom svoga uma da mognete uočavati, što je volja Božja i što je dobro, ugodno i savršeno«.

Nolite conformari huic saeculo! (Rim 12, 2).

Fra Karlo NOLA

IDA FIEDERIKE GÖRRES
(† 15. V 1971)
HIJERARHIJA ISTINA

CRKVA NE MOŽE ŽIVJETI KAO SKELET BEZ MESA

Katolička spisateljica I. F. Görres naglo je preminula u Frankfurtu 15. V 1971. u 70. godini života. Upravo je prisustvovala zasjedanju skupne sinode biskupija SR Njemačke.

I. F. Görres broje među najznačajnije katoličke spisateljice posljednjih desetljeća u Njemačkoj. Vidno je pridonijela obnovi pokreta katoličke mladeži poslije rata. Njezina kritika ukočenih formi religioznosti temeljila se na dubokoj vjeri i ljubavi prema Crkvi.

Gđa Görres, rođena grofica Coudenhove-Kalergi, potječe iz Češke. Njezin brat, grof Coudenhove Kalergi, je osnivač Panevropskog pokreta. Poslije studija u Beču i Freiburgu djelovala je najprije u odgoju katoličke mladeži i odraslih. Zatim je živjela kao slobodna spisateljica dugo godina u Stuttgartu, kasnije u Freiburgu.

Zapažena su joj djela iz ranijeg vremena: Gespräche über die Heiligkeit, Des andern Last. Pokušavala je vjerske istine prikazati tako da budu na dohvat i modernom čovjeku. Kritički je ispitivala život, jer je bila mišljenja, da se tu uvuklo dosta osrednjosti. Godine 1948. u Frankfurter Hefte objelodanila je glasovito Pismo Crkvi (Brief an die Kirche), u kojem kritizira kler i time izazivlje žestoku diskusiju. No Pismo je bilo nošeno ljubavlju i vjernošću prema Crkvi. Ona umije razlikovati duhove.

Na polju hagiografije također je pokazala vještinu, npr. u životopisu sv. Male Terezije od Isusa (Das verborgene Antlitz). Ona u hagiografiju uvodi realizam i na taj je način prikazivanje svetačkih likova ponovno učinila vjerodostojnim (Walter Nigg).

Vrijedne su njezine kritičke opaske opusa T. de Chardina: T. de Chardins erste und zweite Person, u Hochland (München) 61 (1969) 385—402 i Der Mystiker T. de Chardin, ib. 61 (1969) 497—509. U posljednje vrijeme objelodanila je knjigu: Im winter wächst das Brot — Sechs Versuche über die Kirche, Einsiedeln 1970. Iz iste je godine i članak pod gornjim naslovom.

Upravo je u tisku njezino posljednje djelo: Sohn der Erde — Teilhard de Chardin. Verlag Joseph Knecnt, Frankfurt a/M 1971, kojemu je neposredno prije smrti uspjela napraviti korekturu.

— — —

Muž pita za stolom: »Kod kojega mesara mi zapravo kupujemo?« Žena odgovara: »Otkada ti ne ide u tek ovo meso?« Poanta ovog skromnog vica odnosi se ne samo na kućno područje. Mnogome koji nabacuje objektivno filozofsko pitanje: »Postoji li hijerarhija istina?« manje bi se kazalo s jednim školski izrađenim traktatom negoli s jednostavnim protuupitom: »Koju biste vi nauku željeli postaviti na najniže mjesto?«

Moramo sve više izoštravati sluh za često zamršeno klupko što se spliće oko bezazlenih akademskih postavljanja pitanja. Pogotovu u religioznim i crkvenim problemima.

Hijerarhija istina? Da li to uopće postoji? Ne postoji li samo jedna istina kao što postoji samo jedno zdravlje, koje tek istraživanje dijeli na zgodne pramenove.

Pitanje o stupnjevanju istina postojalo je u Crkvi oduvijek. Nije, kako to začudo često čitamo sve češće, pronađeno na II Vatikanskom saboru niti je od njega legitimirano. Ono je neizbježno povezano s religioznom refleksijom. Božja saopćena istina je bezgranična i neiscrpna, a receptivni duh uzak i u svojoj pažnji ograničen. Otkada vjernik razmišlja o onome što je primljeno, taj mu posao zadaje briga. On je to izrazio u mnogim slikama i usporedbama: Svjetlo i mnoge zrake — jezgra i olupina — stablo s korijenjem — deblo i lišće — središte i obodnica — cilj i putovi, itd.

Kršćanska teologija mora od početka pa dalje raščlanjivati sadržaj vjere i stavljati branu protiv neobvezatnih mišljenja kao što i ograđivati se protiv napadačkih zabluda. Najprije mistagoški, u stupnjevima inicijacije, u ispovijestima krštenja, u liturgijskim formulama, kanonu sv. Pisma misionarski, pedagoški; polemički u borbi s herezama; znanstveno. Od Srednjeg Vijeka pa dalje nastaju sve opširnije tabele kvalifikacija vjerske obveze i vjerodostojnosti, objave i dogme sve do »mišljenja koja se mogu trpjeti«. Na sveučilištima takvo je kvalificiranje spadalo na rutinu teološkog stroja. Takve cenzure potječu već od Sv. Alberta

U Novom vijeku aparat postade sve više preciznom vagom, pravovjernosti, u kojoj je nadziranje nauke i pisanih djela usmjereno na registriranje jedva zamjetljivih zastranjenja pa sve do najzamršenije pedantnosti te, povezano sa strogim metodama, i kao teška kočnica unutar crkvenog teološkog razvoja.

* * *

Ovo se dakako u naše vrijeme rasplinulo kao utvara. Već se pokazuje protuslika, koja zabrinjava. Postavlja se pitanje: da li čak za nadležnog čuvara vjerskih istina uopće postoji neka norma pravovjernosti? Suvremeni teološki stroj ne nameće promatraču baš ovaj utisak. Šutnja učiteljske vlasti za-

prepašćuje vjernika koji motri kako veselo buja krivovjerje u svim nijansama. Da li je to izraz tjeskobne zbunjenosti, ili možda prisustvujemo neuobičajenom prizoru u povijesti Crkve: »Pustite da ljulj raste do žetve?«

Samo u dijalozima ekumenskog približavanja i u nekim područjima moralne teologije nalazimo još nastojanja da se stave granice i naprave razlike.

»Predkoncilski« laik vrlo se malo interesirao za intelektualne probleme. On je vjerovao u cijelosti cjelinu, a nijansiranja prepustio s utjehom teološkim stručnjacima, prema načelu: »Radije vjerovati previše nego premalo!« Ovakav stav u debelim se knjigama danas žigoše kao lijenost mišljenja, vrijedna prijekora, kao nezrelost, infantilni posluh nasuprot auktoritativne prisile mišljenja. Optužba nišani daleko preko cilja i promašuje pravu jezgru. Sve donedavno religija je laiku značila redovito najprije djelovanje, tek onda poznavanje teorije. Mlitavcu da izvrši zbroj »religioznih dužnosti«, rado ili nerado, pobožnom čovjeku način života — ono što se danas zove »duhovitost«. Tako i interes za nauke, pitanja, raščlanjivanja, otkrića (čega je zacijelo bilo!) nije rastao za dogmatiku nego za »duhovni život«: za zapovijed kao »istinu i imperativ«, za moralku, asketiku molitvu, dobra dijela, težnju za kršćanskim savršenstvom — sve do cjepidlačarenja i sistematiziranja, s pripadnom, začudno opsežnom za svaki nivo.

Strastveno probuđenje teološkog interesa u laičkim krugovima dvadesetih godina stajalo je pod jadnakim predznakom: spoznaja kao dragocjen ulomak »života s bogom«, neiscrpno vrelo tradiciji za osobnu i crkvenu obnovu — za cjelinu unutar cjeline.

»Hijerarhija« naime znači sveti uređaj, sa stvarnim, ne imaginarnim, ne izmišljenim stupnjevima. Oni postoje tek u povezanosti i iz povezanosti, pretpostavljaju korpus vjere (Glaubenskörper/Möller) jedno u sebe sigurno i nepokolebljivo jedinstvo, iako otvoreno beskrajnom rastu. Unutar njega svaki dio sa svim dijelovima u neiscrpnim dodirima, relacijama, dupunama, ispreplitanjima i izmjeničnim djelovanjima ima svoje pravo mjesto i karakter. Pojedinačna istina ne može se »ispitivati« izolirano (tako treba okrstiti stanovite današnje stavove), ni jedna od njih istrgnuta ne pruža svoj pravi smisao niti izdvojena može opravdati svoju egzisten-

ciju. Čak npr. ni poruka o bratskoj ljubavi. Zar ona ne bi mogla biti tlapnja, iluzija, propagandna lozinka? Tek cjelina opravdava samu sebe u egzistiranju.

Ova cjelina jest vjera Crkve, koju mi ne shvaćamo kao statički zbroj sada živih katolika nego kao fenomen jedinstvene vrste, kakav je ona fenomen koji uvelike nadmašuje njezine opipljivo sociološke, psihološke i historijske olupine. Crkva koja seže od apostolskih dana pa sve do ponovnog Kristovog dolaska, s vlastitom sviješću i shvaćanjem same sebe i sa zakonom razvoja. Vjera Crkve zrači u pojedine vjernike kao što život tijela u njegove stanice. Ona daleko nadmašuje individualnu svijest kao zaokružena teologija, kao što tajna nadilazi riječ i formulu, jednostavnosti i znanje. Mi više živimo u svojoj vjeri negoli vjera u nama. Newman o tome pruža zornu sliku:

». . . kozmos vjere . . . neizmjerna povezanost, koja ne može biti dogotovljena u nekoliko rečenica, niti utjelovljena u nekom kodeksu ili raspravi nego na neki način tvori korpus istina, koji Crkvu prožimlje poput atmosfere — nepravilno od lika upravo zbog ove punine što buja i rasipnosti što je preplavljuje, ponekad samo teoretski da odvaja od biskupske tradicije naučavanja, ponekad se pretapajući u legendu i fabulu: dijelom pisan, dijelom nenapisan, dijelom tumačenje, dijelom nadopuna Sv. Pisma; dijelom sačuvan u intelektualnom načinu izražavanja, dijelom čekajući latentno sakrivena u srcu i duši kršćana; lelija se tamo amo u zatvorenim sobama i ponovno izvikuje s krovova; u liturgijama, u ulomcima i propovjedima, u pučkim predrasudama, u mjesnim običajima i navadama . . .«

Takva vjera nije apstraktna već konkretna — a ono što je konkretno (concrescit) raste skupa, neka je vrsta mješavine. Razumije se po sebi da ona ima slabih dijelova, prolaznih, pokvarenih takvih koje treba promijeniti, koji joj usprkos toga pripadaju kao lišće stablu što ga ono proizvodi i odbacuje. Obilje uvijek sadrži i ono što je suvišno, kao što i naša hrana sadrži balast. Tko bi želio živjeti od čistih prehrambenih injekcija?

* * *

Tome nasuprot danas kao da se želi probiti »čista« teologija, samo knjiški-pojmovna »informacija« i izvedena čista akcija, bez ugrađenog »duhovnog života« kao bez fluidnog

medija tradicije. Ona sebe postavlja kao vrhovnu instancu vjere nasuprot »kozmosa vjere«, koji zabacuje kao zbrku i metež — skelet bez tijela, čak niti čitav skelet. Ona naime reže također isječak iz jednog vremenskog razdoblja, a iz ovoga opet mišljenja neke partijske nauke. Ovaj zarazni manjak u širinu i substanciji mora vješto pretjeravati specijalne rabne produkte, da sebi pruži lice i važnost, npr. pojedine egzegetsko-filološke hipoteze nasuprot centralnih, iskonskih dogmi. Čovjekoslužje postavlja se iznad bogoslužja, kategorija bezuvjetne skepse nasuprot pouzdanja i posluha. Političke i socijalne dogme kao mjerilo naprosto isključuju suprotne vjerske istine. Ono što se odbacuje treba prešutjeti čak djeci, u vjerskoj pouci moraju već naravne sklonosti za dubljim prihvaćanjem vjere — strahopoštovanje, bojažljivost, pripravnost i pouzdanje — biti potiskivane, čak uništene.

* * *

U razdoblju psihologije dubine morao bi zapravo svatko znati, što sve potisnute istine podsvjesno mogu prouzrokovati. Ni jedna zajednica ne može nekažnjeno prešućivati svoju prošlost niti važne sadržaje svijesti. Crkvena povijest dosta jasno pokazuje, kako se ponovo vraća ono što je u formi bilo prognano od unutrašnjeg konflikta, od hereza, kako ona elemente istine iskrvljuje stranim legurama, kako udružuje neprijateljske sile.

* * *

Samo cjelina može odlučivati, koje su joj istine važne za život i kako one od manje važnog, što također ima svoje funkcije, bivaju podržavane i hranjene. Samo ono što je živo može odlučivati o sebi, što je na njemu tijelo, što odjeća, što je prijeko potrebna operacija a što sakaćenje. Crkva ima svoj vlastiti organ za takve odluke, učiteljsku službu — iako mnogima ta riječ zvuči kao crveni rubac — i vjerski smisao vjernika. Mnogi mogu, moraju donositi materijal i prijedloge, gurati, opominjati: posljednja riječ nije kod njih. Od autsajdera inspirirana i mobilizirana teologija pokušava samo uzurpaciju, ako ona to sebi prisvaja. Legitimni nosioci takvih odluka nije gromko izvikivanje zahtjeva ni čak većina glasova povijesno prisutnih. Zemaljski krug se probudio i našao arijanskim, tj. krivovjernim, govorili su nekoć u 4. stoljeću.

Možemo zamisliti da Crkvu — kao npr. u zemljama progonstva — predstavlja manjina, koja zna da je u vjeri identična sa živom prošlošću te u saglasnost s Papom i biskupima i tako ustraje u samosvojnosti svoje povijesne osobnosti.

Pored kršćanskog učećeg uređaja s važećim istinama postoji trajno jedna — i to mnogostruka — praktična, subjektivna, potpuno legitimna »hijerarhija istina« druge vrste. Nazvala bih je »biografskom«. Ona naprosto potječe iz naravi čovječje ograničenosti na pogled preobilja božanskog oslovljavanja. Nitko ne može istovremeno reagirati na svoje cjelokupno vjersko znanje. Kako li su poučni odgovori na pitanje: »Što vam se čini najvažnijim u kršćanstvu?« Nalazak milostivog Boga — informacija o životu poslije smrti — savez s Bogom — klanjanje Bogu — kraljevstvo Božje — bratska ljubav; tako različiti kao i odgovori na prvotno pitanje u pouci konvertita: »Zašto vi zapravo želite postati katolikom?«

Kako da i bude drukčije? Postoje istine prve i druge polovine života, koje istovremeno ne zamjećujemo onako kao što krajolik u različitim osvjetljenjima pokazuje sasvim druge pojedinosti. Postoji blizina i daljina, otvorenost i zatvorenost na određene istine čak i prema konstituciji i situaciji. Neke »nas oslovljavaju« neposredno, druge ostaju nijeme, »ne znamo što ćemo s njima«, osim da ih pobijamo ili niječemo. One nisu stoga manje istinite i važne. Istine su za nas oštar lijek ili dnevna hrana, dobačeni pojas za spasavanje ili tlo koje nas neprimjetno drži. Biografije i hagiografije izvješćuju o obraćenju koje je uslijedilo na samo jednu riječ Sv. Pisma. Mnoge su za nas sjeme i kvasac, kako to Evanđelje izrijekom kaže. Ima tipičkih i neponovljivih prilika. Tko da ih smatra nepotrebnima? Istine u nama leže kao oči, pluća u embrionu; tek u idućoj fazi života otkriva se njihov smisao ili njihov manjak kao loš udes.

Ovaj biografski uređaj istine važi ne samo za pojedinca nego i za Crkvu. Njezinu nutarnju povijest mogli bismo pisati prema mijeni ovih zvijezda vodilja, koje su često stvaralački oblikovale čitavo jedno razdoblje, kao npr. Muka Gospodinova i eshatologija Srednji Vijek.

Sve su te mijene dobre — naša jedina mogućnost razvoja — naša jedina mogućnost razvoja! — dok se istina časa, osobnog ili povijesnog, ne upotrijebi kao oružje da se degradira druga istina, da se gasi pozadina. Ovdje izvikivati neku nesuvremenost besmisao je i zloća. Međutim iza takvog juriša-

nja i kontestiranja često stoji nešto drugo, što za nas mora biti važnije. Dezorijentacija u vrtlogu rastrojenog svijeta divljom nestrpljivošću vapi za pomoć i želi doći do svega, što ona sama ne donosi brzo ili što kao da joj izmiče. Ovoj nevolji loše se poslužuje laskavim popuštanjem koje doslovni tekst napadaja uzima odveć ozbiljno te bi, samo da nikoga ne razdraži, htjela defetistički zataškati sve ono što u propovijedanju (naviještanju) svakome bez razlike odmah i bez muke ne ide u glavu — što mu ne »odgovara«. Ovdje Talleyrand ima pravo: »Podupirati može samo ono što se opire.« Samo u strogom i blagom čuvanju stare vječne hijerarhije istine Crkva može pružiti onu pomoć, koja ne niječe vrijeme nego ga popunja.

Mi stariji moramo razviti seizmografsku širinu sluha, da bismo pod tekućim krahom odgonetnuli i dublju intenciju, strahovito naprezanje vremena, koje u nekim ljudima — a o njima se radi! — okružuje stare istine, gladno za vječnim istinama, kojih pomućeno zrcalo ono bijesno drobi.

* * *

Vremenska razdoblja nisu govornička figura nego realna kao i zemljini i zračni prostori. Crkva, ta prastara stepenasta kuća, ima ih mnogo pod svojim krovovima. I svaki prostor ima svoj vlastiti jezik, često različitiji od jezika plemena i naroda. I svako narječje urođenik će bolje izgovarati nego došljaci, posjetioci, deportirani. Bolje se može prevoditi na svoj jezik negoli iz njega. Tako novo vremensko ruho stare istine može biti dogotovljeno samo od pravorođene djece nove epohe, koja su povezana s prethodnicima porijeklom i neeksterioriziranom tradicijom. Već postoje oni, pravi baštinici, likovi sutrašnje Crkve, ne samo zaštitna odstupnica.

Ima ih čak među teolozima. Njima pripada naša nada i naše pouzdanje, kao nijemom puku vjernika i vjernim pastirima. Mnogi od njih još možda neprobuđeni snivaju, neki tiho rastu, neki još možda bijesne, kao Savao, pod napadačima i rušiteljima. Bog ih već pozna; njihov čas čeka na njih.

Mi možemo samo željeti da oni rastu dok se mi umanjujemo.

Priredio i preveo o. Franjo CAREV, OFM

SVEĆENIK PREMA KRUNICI

U ovoj eri osporavanja i općeg nepovjerenja prema ranije ustaljenim shvaćanjima i vrednotama tu i tamo pojavljuje se kod svećenika nepovjerenje pa čak i odbojnost prema krunici Ružarija. Taj stav se ne uzima samo za vlastito obavljanje ove pobožnosti, nego i prema širenju ili podržavanju ove pobožnosti u narodu. Tako ima slučajeva gdje svećenik ne samo ne mari i ne širi ovu pobožnost u narodu, nego je svojim držanjem i izjavama istiskuje. Takav stav se opravdava shvaćanjem da je svaka krunica, pa i krunica Ružarija samo ponavljanje istih kratkih molitava, kod kojih se ništa ne misli, jer nije ni moguće stalno misliti na sadržaj toliko puta ponovljenih istih riječi. Na drugoj strani tako se ističe sveta Misa kao da bi ona bila jedino i isključivo vrelo duhovnog života.

Vjerojatno u pozadini ovih neraspoloženja prema krunici Ružarija stoji dosta primjetljiva kriza molitve uopće, u praksi i u teoriji. U praksi želi se molitva zamijeniti potpunim ili što većim angažiranjem svećeničke osobe u pastoralnoj djelatnosti. Pri tome se svjesno ili nesvjesno polazi sa stanovišta da pastoralni uspjeh isključivo ili prvenstveno ovisi o angažiranju svećenika u radu. Odatle u krugovima svećeničkim mnogo diskusija o metodama pastoralnog rada i o reformi struktura, a nedovoljno isticanja značenja molitve i duhovnog života svećenika kao posrednika između Boga i Božjeg naroda. Htjeli bismo raditi za Boga bez osobita oslona na Boga. Zaboravljamo na Kristove riječi: »Bez mene ne možete ništa učiniti« (Iv. 15, 5). Nismo mi glavni u izgradnji kraljevstva Božjega na zemlji. »Ako Bog ne gradi kuću, uzalud se muče graditelji. Ako Bog ne čuva grad, uzalud bdije stražar« (Ps. 127). Samo Bog može sve. I za nas vrijedi ono što je Ivan Krstitelj rekao farizejima: »Bog može i od ovih stijena podići Abrahamovu djecu« (Mt. 3, 9). No on hoće da molimo za sve što nam treba, a osobito za ono »jedino potrebno«. Učio nas je da molimo: »Dođi kraljevstvo tvoje«. »Tražite najprije kraljevstvo Božje i njegovu pravdu i sve će vam se ostalo dodati« (Lk. 12, 31). »Molite i dat će vam se; tražite i naći ćete; kucajte i otvorit će vam se. Jer svaki koji moli, prima; tko traži, nalazi; tko kuca, otvara mu se« (Lk. 11, 9—10). I dao nam je primjer neprestane molitve i razgovora s Ocem.

Skloni smo svoditi molitvu na samu prosnu molitvu, zaboravljajući na molitvu klanjanja, zahvale i zadovoljštine. A sama prosna molitva prikazuje se ponekad kao odraz egoizma, socijalne bijede, nedovoljnih dostignuća nauke na području zdravstva, ekonomike, sociologije, psihologije, pa čak i nevjere prema Bogu i poniženja pred Bogom; nevjere, jer navodno molitvom pretpostavljamo da Bog ne zna što nam treba; poniženja, jer nije dostojno da djeca toliko mole tako dobrog Oca, koji se već kao Otac mora sam brinuti za svoju djecu.

Sigurno, ni jedan svećenik ne odbacuje najuzvišeniju molitvu, božansku Žrtvu Euharistije, u kojoj se »u najvećoj mjeri pridonosi da vjernici životom izraze i drugima očituju otajstvo Kristovo i istinsku narav Crkve« (Konst. o S. L. br. 2). Ipak bilo bi sasma neispravno kada bi se tvrdilo da je Euharistijska Žrtva jedino i isključivo vrelo duhovnog života. Ne bi to bilo u skladu s Kristovom naukom o molitvi, a niti sa stavom Crkve. Jer »Krist je prisutan svojom moći u sakramentima, u svojoj riječi, prisutan je kad Crkva moli i psaltira, jer je sam obećao: Gdje su dvojica ili trojica sabrana u moje ime, tu sam ja među njima (Mt. 18, 20) N. Mj. br. 7).

»Duhovni se život ne sastoji samo od sudjelovanja u svetoj liturgiji. Doista, kršćanin, pozvan da moli u zajednici, mora uz to ući i u svoju sobu i moliti Oca u tajnosti, dapače, kako uči Apostol, mora moliti bez prestanka. — Veoma se preporučuju pobožne vježbe kršćanskog naroda, ako su usklađene s crkvenim zakonima i propisima, osobito kad se vrše po nalogu Apostolske Stolice. Posebnu vrijednost imaju svete vježbe pojedinih Crkava, koje se vrše po naredbi biskupa prema običajima ili pravilno odobrenim knjigama« (N. mj. br. 12 i 13).

Zaista ova Koncilska preporuka odnosi se i na krunicu Ružarija, koju su Pape stalno preporučivali, osobito od Lava XIII. pa do današnjeg Pape Pavla VI. Toliko obljubljeni i cijenjeni Ivan XXIII. molio je svagdano sva tri dijela krunice.

Evo i naš Episkopat u svojoj poruci upućenoj vjernicima za Marijanski kongres u Zagrebu i Mariji Bistrici potiče ih na molitvu, nadasve na proživljenu marijansku molitvu, molitvu Mariji i u Marijinu duhu. »Molit ćemo svetu Krunicu, veliki hvalospjev sastavljen od izabranih molitava, sav pone-

sen razmatranjem radosne vijesti djela spasenja i uskrsne proslave. Molit ćemo po mogućnosti Krunicu i sami, i u svojim obiteljima, i u našim crkvama. Na tu molitvu pozivamo sve vjernike u duhu posljednjih Papa i posljednjeg Sabora, koji preporučuje ,razne oblike pobožnosti prema Božjoj Majci, što ih je odobrila Crkva u granicama zdrave i pravovjerne nauke' (LG, 66)«.

Za odnos krunice Ružarija prema Euharistijskoj Žrtvi dobro je navesti preporuku iz navedene Konstitucije: »Te vježbe treba tako urediti, da budu u skladu sa svetom liturgijom, da od nje na neki način proizlaze te narod k njoj vode« (N. mj. 13). Djelo ljudskog otkupljenja Krist je izvršio naročito vazmenim otajstvom svoje blažene muke, uskrsnuća od mrtvih i slavnog uzašašća. Nakon pretvorbe u Svetoj Misi vjernici pokliknu: »Tvoju smrt, Gospodine, navještamo, tvoje uskrsnuće slavimo, tvoj slavni dolazak iščekujemo«. Razmatranjem tih događaja iz Isusova života kroz otajstva Ružarija produbljujemo svoju vjeru u božanstvo onoga koji se za nas žrtvuje — radosna otajstva — intenzivnije i psihološkije doživljavamo veličinu žrtve onoga koji je za nas trpio i umro — žalosna otajstva — razmatranjem slavnih otajstava učvršćujemo svoju nadu u pobjednika smrti, koji je uzašao na nebo, da bismo i mi, pomognuti silom Duha Svetoga došli u nebesku slavu. To je i svrha Kristove Žrtve. Smijemo reći da su otajstva krunice svojevrstan komentar Svete Mise, »da od nje na neki način proizlaze te narod k njoj vode« (N. mj.).

Liturgija riječi u Svetoj Misi ima svrhu da vjernici plodonosnije sudjeluju kod liturgije Žrtve, kako bi bili što jače sjedinjeni s Kristom sprovodeći u život njegovo Evanđelje. Za sadržaj otajstava Ružarija znamo da se temelje na Evanđelju i Djelima Apostolskim. To je jedna sinteza našeg vjerovanja, jedna jednostavna i povezana dogmatika i moralka, ali u zornim slikama Kristova života: »Dao sam vam primjer da i vi činite kako ja učinih vama« (Iv. 13, 15). Prema tome razmatranja otajstava produbljuju u nama ono što nam se donosi u liturgiji riječi.

Osnovno raspoloženje prema ovoj pobožnosti svakako je u vezi s našim stavom prema pobožnosti Majci Božjoj. Mora se priznati, jer to tvrdi i sam Papa Pavao VI., da je u nekim krajevima pobožnost prema Majci Božjoj opala. Nažalost, to se primjećuje nekada i kod svećenika. Ima žalosnih pojava gdje se svećenici trude da »demitiziraju« Majku Božju, da

je svedu na običnu Izraelku, na ženu koja u svojem zemaljskom životu nije ništa posebno doživjela. S takova stanovišta razumljivo je da se ne mogu prihvaćati ni najljepše pobožnosti prema Majci Božjoj. Ali to stanovište nije ispravno.

Crkva nam je odavno rekla pa i danas nam govori što misli i vjeruje o Blaženoj djevici. II Vat. Sabor je u svojoj dogmatskoj Konstituciji o Crkvi posvetio njoj čitavo jedno poglavlje iznijevši njezinu ulogu u ekonomiji spasenja i njezin odnos prema Crkvi te ju istaknuo kao znak pouzdane nade i utjehe putujućem Božjem narodu. Na istom mjestu Crkva pozivlje sve kršćane »neka upravljaju vruće molitve Majci Božjoj i Majci ljudi, da ona, koja je svojim molitvama pomagala Crkvu u početku, i sada na nebu uzvišena nad sve blažene i anđele, posreduje kod svoga Sina« (LG, 69). Crkva nas potiče na sinovsku ljubav prema njoj i na nasljedovanje njezinih vrlina. »Sveti Sabor opominje sve sinove Crkve da plemenito promiču štovanje prema Blaženoj Djevici, osobito liturgijsko, i da uvelike cijene praksu i pobožne vježbe prema njoj što ih je tokom vjekova preporučilo učiteljstvo Crkve« (N. mj. 67). Zaista, pobožnost Ružarija Crkva je, kako smo vidjeli, uvijek preporučivala, no i sama Majka Božja u Lurdu i Fatimi pozvala je svijet da moli krunicu Ružarija. Razmatranjem Marijina života u otajstvima krunice mi se potičemo da nasljedujemo njezine vrline. Crkva moli Gospodina da dok razmišljamo ova otajstva »ugledavamo se u ono što sadržavaju i postignemo što obećavaju« (Lit. molitva na blagdan Ružarice).

Da bismo prihvatili i zavoljeli ovu pobožnost potrebno je da je pravilno shvatimo. Ona nije nipošto samo niz ponovljenih Zdravo Marija; prava vrijednost ove pobožnosti je u razmatranju tajna vjere kroz promatranje života Kristova i Marijina. Ovo razmatranje je sasma osobno, kreativno, s mnoštvom varijanata, u razmjeru prema našoj vjerskoj kulturi i duhovnom razvitku, u odnosu prema našem životnom doživljavanju. U svako otajstvo možemo unijeti sebe, promatrati sebe u svjetlu Krista i Marije. Jer on je »svjetlo svijeta«, a ona je »ogledalo pravde«. Tako se u tim otajstvima njihova života reflektira naša savjest s različitih vidova; motreći Krista motrimo i sebe, spoznajemo sebe.

Doduše, razmatrati nije lako. To je izvjestan napor uma ii volje, koncentracija nasuprot sklonosti da smo rastreseni, nasuprot pritisku briga i dužnosti. Ima duševnih tipova koji

mogu biti lako sabrani, dok je drugima to teže; misao se gubi, jer su sva sjetila aktivna. Dok nešto gledam, moja pažnja može biti znatno smanjena, ako u tom času čujem neku glazbu, koja mi je vrlo interesantna. No može biti i obratno, da predmet koji gledam još intenzivnije promatram i shvaćam slušajući istodobno glazbu koja stvara u meni prikladan duševni ugođaj. Za to nam kao primjer i dokaz može poslužiti opera i film, gdje je radnja popraćena muzikom i pjevanjem. U molitvi Ružarija imamo dva elementa, usmenu molitvu Zdravomarija, koju u nekim našim krajevima narod i pjeva, te misaonu molitvu koja se ne odnosi na usmenu. To u ovoj krunici može izgledati i čudno, ali u stvari to je recitacija molitve koja ima funkciju da stvara u nama religioznu duševnu atmosferu, a upravo stalno ponavljanje istih obrazaca molitve oslobađa da se na tim obrascima ne zadržava. Kada majka svome djetetu tepa riječi ljubavi ili ga uspavljuje uspavankom, to ne čini zato da bi ga zabavljala određenim mislima ili pjesmom, već zato da u njemu stvori određeno raspoloženje.

Sabranost se stiče odgojem. Tako je i kod molitve. Početnicima je teže. Za njih je dobro da se pomažu predodžbom slika. Vježbom postajemo sposobni sabrano misliti. Bez te sabranosti nismo sposobni solidno misliti i raditi, nismo sposobni pratiti liturgiju riječi i žrtve. To će se odražavati i u molitvi krunice, ali ona će nas svojim sistemom suvislog niza otajstava, koja se odnose na konkretne momente Kristova i Marijina života, pa i upotrebom predmeta krunice, neprestano odgajati u disciplini sabranosti.

Duševnim i duhovnim razvojem te obogaćivanjem religiozne kulture postajemo sve sposobniji za ovu molitvu te je konačno tako zavolimo, da je više ne napuštamo. Ona zaista postaje sastavni dio naše duhovnosti, ona neprestano i vrlo raznoliko, prema prilikama, potrebama i doživljavanjima, angažira našu religioznu maštu i našu volju za dobro; ona neprestano u nama umnaža vjeru, ražiže ljubav i učvršćuje ufanje. Ona nam kroz misterije koje razmišljamo objašnjava smisao života, smisao trpljenja, veličinu Božje ljubavi, pa i onda kada nam je tajanstvena njegova volja; ona usmjeruje našu misao prema domovini i njezinim radostima. A kada pritisnu godine života, vid oslabi, a osamljenost sve bolnije

prodire u našu svijest, krunica u ruci, osjećaj prisutnosti nadnaravnog svijeta i misao na vječnost kroz otajstva Ružarija postaju najveća i najvjernija utjeha.

Razumljivo je da ne mogu biti kod svih jednake psihološke dispozicije prema određenim pobožnostima, pa tako i prema ovoj. No svećenik je mora promatrati s gledišta pastoralne i duhovne koristi vjernika, u duhu preporuka Crkve. Sigurno je da će se u podržavanju i širenju ove pobožnosti toliko više angažirati, koliko bude i sam uvjeren o njezinoj vrijednosti ili barem koliko više bude uvažavao preporuke Crkve.

A. Fazinić

NAUČAVANJE SV. TEREZIJE AVILSKE

O redovničkom staležu u odnosu na naučavanje II Vatikanskog koncila o ulozi redovništva u Crkvi

1. Uvod

Sv. Terezija avilska bila je redovnica u burnim vremenima Crkve XVI stoljeća. Među problemima koje su mučile Crkvu onoga vremena nalazi se i redovništvo. Probleme redovništva i ona je proživljavala. U prvim godinama svoga redovništva slijedila je redovnički život kakvog je našla u svojem samostanu. Bilo je mlakosti i natezanja. Tokom vremena nastao je u njenoj duši jedan korjeniti preokret i ona se stavila u red onih koji će poduzeti obnovu redovničkoga života. U četrdeset sedmoj godini života obnavlja žensku granu Karmelskoga Reda da šest godina kasnije otpočne obnovu i u muškoj grani Reda. Ove okolnosti koje su sv. Tereziju učinile Reformatorkom i Utemeljiteljicom bile su povodom da je sv. Terezija pisala, osim da se dade upoznati svojim ispovjednicima i duhovnim vođama, također o problemima redovničkog života. Moja je želja da izložim šta je sv. Terezija napisala o problemima redovništva. Ova njezina nauka se čini tim više interesantnom za našu koliko ona piše u vremenima kada je Tridenski koncil odpočeo svoju reformu i ukoliko je sv. Terezija danas službeno u Crkvi naučiteljica. A okolnost da se i mi danas nalazimo pred problemima bnove

prodire u našu svijest, krunica u ruci, osjećaj prisutnosti nadnaravnog svijeta i misao na vječnost kroz otajstva Ružarija postaju najveća i najvjernija utjeha.

Razumljivo je da ne mogu biti kod svih jednake psihološke dispozicije prema određenim pobožnostima, pa tako i prema ovoj. No svećenik je mora promatrati s gledišta pastoralne i duhovne koristi vjernika, u duhu preporuka Crkve. Sigurno je da će se u podržavanju i širenju ove pobožnosti toliko više angažirati, koliko bude i sam uvjeren o njezinoj vrijednosti ili barem koliko više bude uvažavao preporuke Crkve.

A. Fazinić

NAUČAVANJE SV. TEREZIJE AVILSKE

O redovničkom staležu u odnosu na naučavanje II Vatikanskog koncila o ulozi redovništva u Crkvi

1. Uvod

Sv. Terezija avilska bila je redovnica u burnim vremenima Crkve XVI stoljeća. Među problemima koje su mučile Crkvu onoga vremena nalazi se i redovništvo. Probleme redovništva i ona je proživljavala. U prvim godinama svoga redovništva slijedila je redovnički život kakvog je našla u svojem samostanu. Bilo je mlakosti i natezanja. Tokom vremena nastao je u njenoj duši jedan korjeniti preokret i ona se stavila u red onih koji će poduzeti obnovu redovničkoga života. U četrdeset sedmoj godini života obnavlja žensku granu Karmelskoga Reda da šest godina kasnije otpočne obnovu i u muškoj grani Reda. Ove okolnosti koje su sv. Tereziju učinile Reformatorkom i Utemeljiteljicom bile su povodom da je sv. Terezija pisala, osim da se dade upoznati svojim ispovjednicima i duhovnim vođama, također o problemima redovničkog života. Moja je želja da izložim šta je sv. Terezija napisala o problemima redovništva. Ova njezina nauka se čini tim više interesantnom za našu koliko ona piše u vremenima kada je Tridenski koncil odpočeo svoju reformu i ukoliko je sv. Terezija danas službeno u Crkvi naučiteljica. A okolnost da se i mi danas nalazimo pred problemima bnove

koje je dekretirao II vatikanski ekumenski koncil, može biti interesantno za nas da usporedimo njezinu nauku sa naukom koncila o redovnčkoj obnovi.

Da, ukoliko je to moguće, približimo našim vremenima naučavanje sv. Terezije o redovničkom životu, i da ga usporedim sa naučavanjem II vatikanskog koncila o istoj temi, namjeravam moje izlaganje prikazati u jednoj povjesnoj perspektivi i odgovoriti na slijedeća pitanja: Kakva su bila vremena i problemi u pogledu redovničkog života u vremenima sv. Terezije? Kakva je uloga redovništva u Crkvi? Kako je sv. Terezija lično ostvarila svoje redovništvo u Crkvi? Šta naučava u pogledu redovništva u svojim spisima? I, na kraju, šta nam sv. Terezija poručuje danas, kad njezinu nauku usporedimo sa naučavanjem Drugog vatikanskog Koncila?

2. Povjesna slika redovništva u vremenima sv. Terezije.

Slika redovništva u vremenima sv. Terezije avilske nije baš svijetla: ona je radije tamna, ako se izuzmu svijetle točke, koje su se tu i tamo pojavile na nebu redovničkog života i koje su izazvane raznim pokušajima reforme što su poduzeli neki redovi, ili radije neke ličnosti iz redovničkog staleža. Daljnji razlog srozanog redovničkog života povjesničari nalaze prije svega u tako zvanoj »crnoj kugi« koja je pokosila živote ne samo mnogobrojnog pučanstva nego je ispraznila i mnoge samostane. U nekim samostanima je jedva netko, ostao, a sve je to onemogućavalo jedan organizirani rad i redovničku disciplinu.

Dugogodišnji boravak papa u Avinjonu koji je urodio raskolom, tako da su bili dva pape, rimski i avinjonski, ili čak i tri ako računamo onoga koji je na Koncilu u Pizi uzrokovao rasulo i podjelu kršćana zapada na dvije jurisdikcije, što je dovelo do pada crkvene discipline uopće i razbijanja redovničkog života napose.

Sveučilišta, sa svojom bučnošću, u kojima su se vodile dispute i koje su se nekada pretvarale u prave krvave bitke, malo su odgovarala redovničkom duhu. Na tim sveučlištima, mnogi su redovnici postajali doktori, sa titulom magistra, i time dobivali mnoge povlastice što je otvorilo put mnogim slabostma i izgredima osobito u pogledu siromaštva i zajedništva. Razna strujanja humanističke ideologije imale su također svoju razarajuću ulogu. Mnogi su od humanista javno

istupali i satirama ismjehivali redovništvo. Iz njihovih krugova je izišlo mišljenje: »monachatus non est pietas«, redovništvo nije svetost.

Protestantizam koji je nadošao nije učinio drugo nego da izazove da ova napeta situacija bukne kao plamen, da rascijepa Crkvu i da mnoge redovnike i redovnice izvuče iz samostana, a druge da ostavi u samostanu ali bez redovničkog duha.

U ovim okolnostima lako je razumijeti bolni uzvik sv. Terezije: »Sav je svijet u plamenu . . . traže da ponovo razapnu našega Gospodina Isusa Krista.« Ipak, pored ove tragične situacije ima i utješnih pokusa obnove. Što se tiče redovnika obnova je u toku sa vidljivim rezultatima, koji će osobito doći do izražaja kada pape tridentinske reforme uzmu cjelokupnu obnovu Crkve u svoje ruke, pa onu redovništva.

Tako dominikanci, preko Savonarole, obnavljaju svoj rad ne samo u Italiji nego i u Španiji, Terezijinoj domovini. Franjevački red ima svoje obnovitelje, a među njima Petar Alkantarski, koji djeluje na području Španije. Osniva se Družba Isusova. U Španiji postoji cijeli jedan pokret, prava eksplozija, za obnovu duhovnog života koja zahvaća i šire mase kršćana i ne samo redovnika.

Među redovnicima već su se osjećali divni plodovi ovakove obnove, tako da se sv. Terezija sama usuđuje napisati da ima mnogo učenih ljudi, osobito redovnika, koji su svojim trudom postigli i nauku i njom se služe za dobro Crkve. Dosta je reći da su bili, osobito redovnici, dominikanci i Isusovci, koji su se posebno istakli na tridenskom koncilu osobito u zadnjoj njegovoj fazi.

Ti pozitivni rezultati obnove među redovnicima su sigurno inspirirali ovu divnu rečenicu što je izrekla i napisala sv. Terezija: »Šta bi bilo kad nebi bilo redovnika?»

3. Ekleziološki smisao redoništva u Crkvi

Povjesne okolnosti, kojih smo se tek dotakli, imale su veliki upliv na shvaćanje sv. Terezije o ulozi redovništva u Crkvi, ta uloga, prema sv. Tereziji je izrazito ekleziološka, Zato rečenica »Šta bi bilo da nema redovnika« što je izašla ispod pera sv. Terezije, nije samo izraz njezinog zadovoljstva, da je u redovništvu stvar krenula na bolje, nego je uv-

jerenje da redovništvo ima veliku ulogu u Crkvi. Kad god bude hrabrila svoje kćeri da se mole za branitelje Crkve, uvijek će dodati da su to osobito redovnici.

Da ovu eklezološku ulogu redovništva što bolje istakne prva Naučiteljica Crkve se služi divnim i slikovitim prispodobama. Ona, koja je u mladosti čitala, upravo gutala, viteške romane, sada se služi slikama iz tih romana da njima izrazi ulogu redovništva u Crkvi.

»Kad se vladar, piše ona, osjeti pritisnutim, povlači se u grad, kojega daje svojski utvrditi. Iz svoje utvrde s vremena na vrijeme navaljuje na protivnika. U gradu su samo izabrani vojnici, koji, baš zato što su izabrani mogu sami više učiniti nego mnoštvo vojnika strašljivaca. Mnogo puta se tako stječe i pobjeda. Ako i ne dobiju pobjedu neće biti ni pobjeđeni, osim ako zavlada glad. No u našem slučaju nema gladi, koja bi ih prisilila da se predadu. Može ih se samo prisiliti da umru ali ne da budu pobjeđeni« (Put Savršenosti, B, 1).

Jedno drugo upoređenje, pozajmljeno kao i prvo iz viteških romana, prikazuje redovnika u ulozi zastavnika u boju. »Ako zastavnik, piše svetica, pusti zastavu iz ruku bitka je izgubljena«. Zato redovnici imaju biti te zastavonoše u Crkvi, i nositi zastavu i dati se »radije sasjeći na komade nego pustiti zastavu iz ruku«. (Put Savršenosti 81, 5)

Nije potrebno mnogo komentara na ove prispodobe da shvatimo šta redovništvo ima biti u Crkvi. Redovništvo ima biti, kao što to čine vojnici u boju, u prvoj liniji. Od njihovog bojnog raspoloženja i srčanosti zavisi pobjeda, napredak Crkve Kristove.

Nije čudo zato da sv. Terezija posvećuje posebnu pažnju na izgradnju ovakovih vojskovođa i vojnika. Šta je za tu izgradnju potrebno vidjet ćemo kasnije, a sada najprije otkrijmo kako sv. Terezija lično ostvaruje svoje redovničko zvanje u Crkvi. Smatram to vrlo važnim jer je njeno ostvarenje svoga zvanja odjek onoga što je o redovništvu napisala.

4. Sv. Terezija Avilska kao redovnica

Ono što je posebno upadljivo u životu sv. Terezije kao redovnice to je da svoje zvanje redovničko shvaća u eklezijalnim dimenzijama. Slijedeći tekst iz njezine knjige »Put Savršenosti« je osobito značajan. »Uto doba, (tj. poslije tako zvanog njenog ličnog obraćenja) došla je do mene vijest o

štetama i ubijanjima što su luterani (tj. kalvini), činili po Francuskoj . . . bilo mi je vrlo žao, i kao da mogu nešto učiniti molila sam Gospodina da spriječi ta zla. Ali, videći me ženom, i u nemogućnosti da učinim nešto, molila sam Gospodina da on sam nešto učini . . . Tako sam došla na odluku da učinim ono malo što je bilo u mojoj mogućnosti a to je da obdržavam evanđeoske savjete sa svom mogućom savršenošću« (C., 1, 2). A poslije viđenja što je imala o paklu, u kojem je vidjela svoje mjesto i duše koje se tamo muče, napisala je slijedeće riječi: »Poslije onoga viđenja razmišljala sam o tome što bi mogla učiniti za dragog Boga, i uvidila sam da ono što trebam prije svega učiniti jest zadovoljiti obavezama moga zvanja, obdržavajući moje pravilo sa svom mogućom savršenošću« (Život, 32, 8, 9).

Ako pomno analiziramo ove citate primjećujemo kako sv. Terezija smatra da treba ostvariti u Crkvi svoju ulogu vojnika kojem prispodobljuje ulogu redovništva u Crkvi. Mora početi od sebe od osobne »metanoje«. Svojom osobnom svetošću. Nije svjetovna vlast koja ima braniti Crkvu nego crkvena, piše sv. Terezija. Ta crkvena vlast, u koliko se odnosi na redovništvo, jest osobna svetost redovnika. Snagom svoga svjedočenja redovništvo treba da bude znakom koji privlači pažnju na najvišu vrednotu što je Bog. Jednu posebnu finoću ovoj prvoj ulozi redovništva u Crkvi daju osobito ove riječi, koje ona primjenjuje na sebe i na zajednicu koju je osnovala« . . . budući da Gospodin ima toliko neprijatelja a tako malo prijatelja, da barem ovi budu vjerni«. Dokazati vlastitim životom, vlastitim svjedočanstvom, da smo između mnogih neprijatelja, prijatelji Božji.

Vremenom, dok sv. Terezija ovaj svoj ideal redovništva proživljava, taj se ideal razvija, i on se sve više usmjeruje na neumrle duše i postaje tjeskobno doživljavanje tako da bi dala, piše ona »tisuću puta život« samo da spasi jednu. Moglo bi se reći da sv. Terezija u ostvarivanju svoga zvanja, misli najprije na svoje odnose s Bogom. Teži prema njemu po vjernosti evanđeoskim savjetima, da se na srcu Božjem nauči ljubiti bližnjega, tako da na kraju sva njezina nastojanja idu prema dušama, koje želi spasiti i nema mira ni danju ni noću dok to ne uspijeva ostvariti. Spasenje duša postaje prava strast njezinoga života i samo smišlja načine da nađe suradnike kojima bi to mogla što bolje ostvariti. Kćerka vitezova, Hidalgosa, ona utjelovljuje u sebi obilježja svo-

ga naroda u isto vrijeme ta ista obilježja nadilazi, produhovljuje. Njezina ljubav prema dušama, koja se razvija preko intimnosti s Bogom, kao da razbija zatvoreni pojam Crkve i kršćanstva koji je vladao u njezino doba. Misli su sviju onda išle samo tamo kako da se sačuva čistoća vjere protiv neprijatelja, dok sv. Terezija žali nad istrebljivanjem indijanaca i osniva samostane da spasi »milione duša koje su se gubile« u Americi zbog pomanjkanja misionara. Moglo bi se reći da ova velika redovnica razara granice kršćanske savjesti koja se zatvorila u samu sebe i pridonosi, da sravna sa zemljom tvrđave srednjevječnog kršćanstva (H. Urs von Baltasar).

5. Akcija i Kontemplacija u redovništvu

Ovo svoje doživljavanje Boga i duša, koje u Terezijinoj duhovnoj zrelosti postaje »strast za spas duša« tako da će moći kasnije reći da je spas duša »naklonost« koju joj je sam Bog dao, predstavlja stapanje u jedno kontemplacije i akcije. Ovo iskustvo dobro će joj poslužiti kad postane utemeljicom i obnoviteljicom svoga reda.

Kao utemeljiteljica i obnoviteljica Karmela sv. Terezija morala se sa ovim problemom kontemplacije i akcije koji se u njezinom životu tako divno i harmonično stopili susresti i na praktičnom terenu. Obnavljajući mušku granu svoga reda ona se susrela sa redovnicima tipa tzv. prosjačkih redova kao što su i franjevci i dominikanci, za koje je sv. Toma već obradio duhovnu fizionomiju koju je koncentrirao u izraz »Contemplata aliis tradere«: o onome što se razmatralo i u svom životu sakupilo predati i drugima.

Dva su svetičina teksta posebno važna u ovom pogledu pa ih zato doslovce citiram.

Prije svega ona je svjesna da tko se bavi apostolatom tj. apostolskom djelatnošću da mora ići među ljude. »Oni, piše sv. Terezija, moraju živjeti među ljudima i drugovati sa ljudima i boraviti u dvorovima a gdje kad im se prilagoditi izvana« (Put Savršenosti, 3, 3,).

Da je tako to je sasma normalno i tu nema diskusije jer je stvar evidentna. Ali postavlja se pitanje u svetičinoj duši, kako o pristupanju ljudima i prilagođivanju biti u svijetu a nebiti od svijeta? Sveta Terezija odlučno tvrdi da pored svega svog prilagođivanja svijetu apostoli imaju ostati«...

u srcu svijetu stranci i neprijatelji . . . jer ako nebi takvi bili nebi zasluživali ime vojvode a onda ne daj Bože da izlaze iz svojih ćelija jer bi više naudili nego koristili« (ib). Da bi uspjeli biti efikasni sv. Terezija pretvara u teoriju ono što je ona doživjela: apostolska djelatnost je samo onda efikasna kada izvire iz kontemplacije apostolata. Onaj će apostol biti efikasniji koji je na višem stupnju sjedinjenja s Bogom.

Komentirajući riječi Pjesme nad Pjesmama: «Poduprite me cvijećem . . .« izražava ovu divnu misao: «Mislim da mora biti jedna od najvećih radosti, što ima na zemlji kad tko vidi, da su se s njezinom pomoću okoristile duše . . . Ne može se opisati veliko dobro što čine oni koji su kroz nekoliko godina uživale u darovima i nasladama (kontemplativnog sjedinjenja s Bogom) Cvijeće njihovih djela, što potiču i niču iz drveta tako žarke ljubavi, dugo mirišu. Više koristi jedna ovakova duša kad govori i djeluje nego li veliki broj drugih čija su djela pomiješana sa prahom njihove sjetilnosti i sa njihovom sebičnošću«. Misli o ljubavi Božjoj, 7, 7).

Nije teško razumjeti u kakvom se odnosu nalaze kontemplacija i akcija u životu redovnika. Rast u ljubavi prema Bogu rađa ljubav prema dušama. Tako je ona doživjela svoje redovništvo. Gdje postoji viši stupanj sjedinjenja s Bogom u ljubavi postoji veća efikasnost djelatnosti i trajnih učinaka apostolske djelatnosti. Što smo rekli neka za sada bude dosta. Ovom ćemo se problemu vratiti kada u zadnjoj točki našeg izlaganja budemo uspoređivali koncilska načela II vatikanskog sabora sa načelima sv. Terezije.

6. Siromaštvo, poslušnost i molitva u izgradnji redovnika

Rekli smo da sv. Terezija smatra da je redovništvo vrlo važno u Crkvi, a što je izrečeno u njezinoj frazi: »Šta bi bilo kad nebi bilo redovnika«. Naše dosadašnje izlaganje, o njezinom poimanju redovništva daje nam naslutiti zašto. To je svetost u kojoj se stapaju kontemplacija i akcija. Nije onda ni malo čudo da je ona posvetila veliku pažnju samoj duhovnoj izgradnji redovnika da bi mu pomogla da postane svet. Kao specifički elementi izgradnji redovnika ulaze osobito slijedeći elementi: siromaštvo, poslušnost i molitva. Može izgledati čudno da jedva spominje evanđeosku čistoću;

to je zato jer za nju čistoća nije drugo nego ostvarenje ljubavi prema Bogu i prema bližnjemu. U svakom slučaju njezina shvaćanja i upute u pogledu siromaštva, poslušnosti i molitve su od velike važnosti i u izgradnji redovnika i njegove efikasnosti pa zato prije nego što pređemo na usporedbu između svetičinih naučavanja sa naučavanjem II vatikanskog koncila recimo nešto na ovu temu.

Bitni elemenat siromaštva, kao evanđeoskog savjeta, prema sv. Tereziji je riziko i nesigurnost dabi imali potpuno predanje, nadu svoju položili u Boga. Evo jedan odlomak iz Puta Savršenosti koji je u tom pogledu vrlo jasan: »Ne mislite, da će vam ponestati hrane, piše ona ne budete li nastojali ugoditi svjetovnjacima. Zato nemojte se nikada služti ljudskom domišljatošću u tom pogledu inače ćete umrijeti od gladi i to s pravom... Uprite oči u svog Zaručnika. On će vas prehranjivati... Kad ste se odrekli dohodaka, odbacite i skrb za hranu, inače propada sve. (Put Savršenosti, 2, 1). No ovaj riziko, nesigurnost, nije neki fatalizam nego je elemenat koji omogućuje slobodu duha. Siromaštvo je dakle bogaćenje jer služi redovniku ili redovnici da se dade »bez podjele Onomu koji je dobar, koji uključuje sva dobra«. Jednom riječju: siromaštvo, rizik, nesigurnost, omogućuje da duša redovnika muževno stavi sve na kocku da se obogati neizmjerno velikim bogatstvom a to je sloboda duha. Da istaknem pojam siromaštva prema sv. Tereziji, dozvolite da citiram još ovaj divan tekst: »Pravo siromaštvo nosi sa sobom čast, da je takove nema. Sitromaštvo, kažem, koje se izabire samo radi Boga. Tko je izabrao ovo siromaštvo ne mora ugađati nikome osim samo Njemu. . . Grb (siromaštva) moraju nositi (redovničke) zastave... a dok se (obdržava siromaštvo) ne treba se bojati da će u redovničkoj kući pasti redovnička stega« (Ista, 7, 8).

Glavna vježba siromaštva je rad. Treba raditi da se zasluži svakidašnji kruh. U tom smislu, prema sv. Tereziji rad je posljedica siromaštva i zato je vježba siromaštva. Kao takav rad ne treba služiti da postanemo manje siromašni nego treba da posluži da ostanemo siromašni. U tom smislu rad je i jedna askeza koja izgrađuje.

Ako siromaštvo omogućuje slobodu duha, poslušnost, piše sv. Terezija omogućuje suglasnost naše volje sa voljom Božjom a u kojoj suglasnosti je savršenost. Što je suglasnost sa voljom Božjom dublja to je veći stupanj savršenosti.

No postoji poteškoća sa naše strane da naša volja bude u potpunoj suglasnosti sa voljom Božjom a to proizlazi iz toga piše sv. Terezija »... jer nismo nikako gospodari svoje volje (niti) da je čisto i bistro sasma predamo Bogu, dok je ne podložimo razumu. Poslušnost je pravi put da je podložimo« (Osn. 5, 11).

Objašnjavajući ovu tvrdnju dodaje da poslušnost ima tu snagu zato što uspijeva osloboditi naš razum od raznih utjecaja što dolaze od svijeta, sjetilnosti, po spletkama zloduha. U takovim okolnostima razum nije u stanju da zna kome bi dao zapravo i tu poslušnost ulazi da ga orijentira i pomogne. Ona vrši dužnost što vrši sudac u parnici »... duša, piše ona velika štovateljica poslušnosti, uzima nekoga, bio to starješina ili ispovjednik, pa odluči da neće više voditi parnicu ni misliti na nju, nego se pouzdavati u Riječi Gospodinove, koje je rekao: »Tko Vas sluša mene sluša« (Osn. 5, 12). Svakako ova odluka da slušamo druge zahtijeva mnogo odricanja ali na kraju dodaje, ova pobornica redovničkog života, »Gospodin nam pomaže tako, te nas čini gospodarima naše volje baš zato, jer mi Njemu podlažemo svoju volju i razum« (Ista, 12).

Ova neusporediva spisateljica ima u pogledu poslušnosti jednu rečenicu koja možda nama zvuči vrlo tvrdo a glasi ovako: »Što više kopamo u rudniku poslušnosti, viće ćemo naći, i što se više pokoravamo ljudima i nemamo druge volje osim volje svojih starješina, to ćemo više postati gospodari svoje volje, te je prilagoditi volji Božjoj« (Ista, 13).

No poslušnost koju preporučuje sv. Terezija ne može postojati gdje ne vlada, riječi su svetičine, »istiniti duh vjere«. (Pismo 178).

Svakako poslušnost ima i svoje muke. Sv. Terezija to priznaje i ističe, ali kliče: »Oh velika je stvar ako trpimo radi poslušnosti« (Osn. 31) i inzistira: »Gospodin mi reče da nismo poslušni ako nismo odlučni (radi poslušnosti) i trpjeti« (Ž, 26). Svakako poglavari nemaju prava biti teroristi i diktatori i njihova vlast ne prelazi granice zavjeta i pravila, ali ipak, ako moraju trpjeti radi poglavara sv. Terezija upućuje »Neka gledaju Krista kako je on bio ponizan pred svojim sucima i poslušan sve do smrti« (Pismo 38).

Dok siromaštvo oslobađa, daje slobodu duha, i dok poslušnost ostvaruje suglasnost naše volje sa voljom Božjom, molitva ima sveopću vrijednost duhovnog života. Toj temi je sv. Terezija osobito mnogo pažnje posvetila u svojim djelima

i to jer kvaliteta molitve odgovara stupnju ljubavi i sjedinjenju sa Bogom, a stupanj ljubavi čini apostolsku djelatnost plodnom. Baš zato što je ljubav, molitva sama po sebi već ima spasiteljsku moć. »Uvjerena sam piše sv. Terezija u svojoj autobiografiji, da ako se početnik u molitvi trudi da dosegne vrhunce savršenosti, da neće ući sam u nebo, nego će sa sobom povesti mnoštvo ljudi, kao dobar vojskovođa, kome je Bog povjerio hrabru vojsku« (Ž, 11, 4).

»Molitva, piše sv. Terezija je opetovni razgovor, sa onim za koga znamo da nas ljubi« (Ž. 8, 5). Molitva je prije svega općenje i razgovor sa Bogom; razgovor ljubavi i prijateljstva. Ona je kao živi saobraćaj sa Bogom koji stalno potiče na uzvišenije stvari. Razgovor u koji ulazi srce, ulazi volja, gdje je razgovor prožet ljubavlju i prijateljstvom, u kojem se izmjenjuju misli i osjećaji, pomoću kojih se produbljuje prijateljstvo. Jedno od važnih obilježja molitve prema sv. Tereziji je intimnost, da je molitva intimni razgovor, razgovor u kojem se ostvaruje međusobno darivanje: Bog koji se daruje duši i duša koja se daruje Bogu.

Ono što posebno treba istaći, to je razlog da sv. Terezija toliko drži do molitve, a to je dinamičko obilježje molitve. Molitva čini da duhovni organizam raste, da se razvija. Zato sv. Terezija mjeri stupnjeve savršenosti po stupnjevima molitve. Svaki stupanj molitve je jedan stupanj dubljeg sjedinjenja sa Bogom, sve dok molitva sjedinjenja u raznim svojim fazama ne dovede dušu na vrhunce duhovnog života. A Vrhunci duhovnog života čine nas efikasnima u Crkvi. Jasno slijedi da redovnik, koji kao vojnik mora uvijek prednjačiti u Crkvi svetošću i radom za spas duša, duguje molitvi svoju efikasnost. Po molitvi on uspijeva stopiti u svojoj osobi kontemplaciju i akciju, bez kojeg stapanja prema sv. Tereziji nema idealne efikasnosti redovnika u Crkvi, jer, kako smo već spomenuli, bez kvalitetne molitve nema kvalitetne ljubavi prema Bogu i bližnjemu i tim sam apostolat, djelatnost je manje efikasna jer ima u njoj primjese sjetilnosti i sebičnosti (Misli o ljubavi Božjoj).

8. Usporedbe između nauke sv. Terezije i koncilskog poimanja redovništva.

Preostaje nam sada delikatna dužnost usporedbe naučavanja sv. Terezije o redovništvu sa naučavanjem II vatikanskog koncila o istoj temi. Ne možemo ovdje biti iscrpni ali

nešto možemo reći. A da nešto reknem dozvolite da najprije citiram u dobrim dijelom 44 točku šestog poglavlja uredbe Lumen Gentium, poglavlja, koje, kako znate, sadržava bitne elemente o redovništvu i o njegovoj ulozi u Crkvi.

»Zavjetima ili drugim svetim vezama, tako je tamo napisano, koje su po svojoj naravi slične zavjetima kojima se vjernik obvezuje na vršenje rečenih triju evanđeoskih savjeta, on se potpuno dariva Bogu, koga veoma ljubi, tako da se novim i posebnim naslovom određuje za Božju službu i Njegovu čast. Već je po Krštenju umro grijehu i posvećen Bogu, ali da može primiti obilniji plod milosti krštenja, preuzimanjem evanđeoskih savjeta u Crkvi hoće da se oslobodi od zapreka koje bi ga mogle udaljiti od žara ljubavi i od savršenog božanskog štovanja, i potpunije se posvećuje božanskoj službi«. Dok ovako opisuje redovnika ili redovnicu i dok ovako govori o značenju redovničkog posvećenja u odnosu na onoga ili onu koja se Bogu posvećuje, u drugom djelu iste točke prelazi na tumačenje odnosa između redovničkog života i Crkve a koji se manifestira u dvostrukoj funkciji. Prva funkcija je proročka funkcija, ukoliko redovništvo ima služiti kao poticaj drugima svojim vlastitim životom, a druga funkcija je eshatološka, ukoliko navješta vječnost. No čujmo o tim funkcijama sam tekst koncilskog dokumenta: »Stoga je prihvaćanje evanđeoskih savjeta kao lozinka koja može i mora uspješno privlačiti sve članove Crkve da revno ispunjaju dužnosti kršćanskoga zvanja tako nastavlja 44 točka LG. Budući da Božji narod nema ovdje stalnog grada, nego traži budući, to redovnički stalež, koji svoje sljedbenike više izbavlja od zemaljskih briga, bolje pokazuje svim vjernicima već na ovome svijetu prisutna nebeska dobra, i bolje svjedoči o novom i vječnom životu koji je stečen po Kristovu otkupljenju, a navješćuje buduće uskrsnuće i slavu nebeskoga kraljevstva. »Ovim eklezijalnim dužnostima, koje se mogu nazvati dužnostima svjedočenja pridružuje se i apostolska djelatnost, već prema tipu reda. »Kako evanđeoski savjeti, napisano je na istom mjestu Lumen Gentium, po ljubavi kojoj vode, na poseban način povezuju svoje sljedbenike s Crkvom i njezinim misterijem, njihov duhovni život mora također biti posvećen dobru cijele Crkve. Odatle nastaje dužnost redovnika da radi prema silama i vrsti svoga zvanja, bilo molitvom, bilo aktivnim djelima, da se ukorijeni i ojača Kristovo Kraljevstvo u dušama i da se širi na sve strane«.

Kad bismo željeli u nekoliko riječi sažeti funkciju redovništva, prema Lumen Gentium morali bismo reći da je ono stalež koji služi najprije za posvećenje osobe koja se posvećuje Bogu po evanđeoskim savjetima. U tom slučaju evanđeoski savjeti služe kao uklanjanje svih zapreka da se u posvećenoj osobi ostvari punina krsne milosti. Ostvarenje zatim punine krsne milosti omogućuje kršćaninu redovniku ili redovnici da bude svjedok i poticaj, primjer i uzor svim kršćanima na bolji i vječni život. No pošto onaj koji ostvaruje bolje milosti krštenja raste u ljubavi, koja obuhvaća Boga i duše, redovnik ili redovnica posebno su prikladni i za djelatni apostolat u Crkvi osobito onaj koji služi »ukorjenjavanju i jačanju« kraljevstva Božjeg u dušama.

Ako ovu nauku usporedimo sa naučavanjem sv. Terezije nalazimo, čini mi se, divna podudaranja. Sama prispodoba vojnika, vojskovođe, zastavnika koji mora držati zastavu svoju visoko da se drugi vojnici ne pokolebaju u borbi, jasno nam o tome govori. Vlastiti svetičin život, koji se osobito ispoljuje u času kada se ona otrgla iz svoje mlakosti, kada se preispituje šta bi imala učiniti za Crkvu svoga vremena osjeća da je to prije svega svjedočanstvo vlastitog života. Da drži visoko zastavu svoje vlastite vjernosti Bogu to je kao instinktivni odjek u njezinoj duši pred problemima Crkve svoga vremena. Ljubav koja se razvila i sazrela u njezinom životu pretvara se u pravu »strast ljubavi« kojom ljubi duše. I u svojim vremenima pokazala se posebno otvorenom apostolskim pothvatima kada je Crkva koncentrirala svoje snage u Borbi za očuvanje jedinstva i čistoće svoje nauke. U ovom smislu je posebno izrazit događaj kada je njezin samostan posjetio čuveni franjevac misionar iz južne Amerike, na koju je Španija proširila svoju vlast. Spomenuti franjevac je održao egzortu zajednici i opisao kako se u Južnoj Americi gube milijuni duša radi pomanjkanja misionara. Ove informacije su tako djelovale na sv. Tereziju da se povukla u njenu pustinjačku kolibicu, i u suzama se molila da joj Bog dade sredstvo, kako bi mogla priteći u pomoć tolikim dušama. Krist joj je rekao da pričeka još malo i da će vidjeti velike stvari. Kasnije se pokazalo da je to sredstvo bila reforma reda što je poduzela, i kojoj je povjerila da bilo molitvom bilo djelima radi za spas duša. U svojoj duhovnoj zrelosti došla je do zaključka da bi »mnogo puta drage volje podnijela smrt da izbavi jednu dušu . . .« da »Ljubav ne stoji u većem užitku,

nego u većoj odlučnosti kojom želimo da (Bogu) u svemu ugodimo i nastojimo sve poduzeti da ga ne uvrijedimo, da se molimo da se proširi slava i čast Njegova Sina i uzvisi sv. Majka Crkva«, da je »velika stvar ljubav, osobito ako se radi o spasu duža« (V. 32, 6, Tvrđava, IV, I, 7).

Mislim da se ne može pobiti divno podudaranje njezinog poimanja o ulozi redovništva u Crkvi sa poimanjem II vatikanskog koncila o istoj ulozi. Mislim da ovo nije pretjerano reći da se njezina nauka može u neku ruku uzeti kao neki aktuelni djelomični Komentar na dokumente II vatikanskog koncila o redovničkom staležu i njegovoj ulozi u Crkvi.

No sv. Terezija je uvjerena da redoništvo svoju efikasnost ne može ostvariti ako nije kontemplativno i aktivno, ako se kontemplacija i akcija ne fuzioniraju u biću redovnika ili redovnice. A šta o tom problemu veli Koncil? U dekretu Perfectae Caritatis nailazimo na slijedeće tvrdnje: Budući da je redovnički život prije svega određen zato da njegovi članovi slijede Krista te se zavjetovanjem evanđeoskih savjeta s Bogom sjedine, sa svom ozbiljnošću valja uočiti da i najbolje prilagođivanje potrebama današnjeg vremena neće biti uspješno ako ne bude prodahnuto duhovnom obnovom, kojoj i u vanjskom djelovanju uvijek treba dati prvenstvo« (2, e).

U broju 6 istog dekreta je napisano »Koji zavjetuju evanđeoske savjete neka iznad svega traže i ljube Boga koji nas je prvi ljubio . . . Neka zato svi članovi ustanova neprestanim marom njeguju duh molitve i samu molitvu, crpući i samu molitvu, crpući iz pravih izvora kršćanske duhovitosti«. Komentirajući ove citate poznati utemeljitelj male braće i malih sestara o. Voilloume piše: »Pomanjkanjem kontemplativnog gledanja, mi se izlažemo opasnosti da se prihvatimo apostolske djelatnosti a da uistinu ne tražimo Boga u njemu, niti da na Boga upravljamo svoje čine- u sjedinjenju sa prvim apostolom što je Isus Krist«. (L'Adaption et la Renovation de la Vie Relig., Unam Sanctam, 1967, 167). Ako je ovaj komentar na citirane riječi iz Perfectae Caritatis objektivan onda moramo reći da je sv. Terezija identično mišljenje izrazila prije četiri stoljeća kad je napisala da bez kontemplativne ljubavi u našoj apostolskoj djelatnosti ima primjese »sjetilnosti i sebičnosti, a tim samim i neefikasnosti«.

Zato je s pravom istakao Pavao VI koji je sv. Tereziju proglasio naučiteljicom Crkve kad je rekao u svom govoru na samom proglašenju, da prva doktorica dolazi nam baš u

pravi čas sa porukom molitve« . . . u času kada se čine veliki napori reforme i obnove liturgijske molitve, kada smo napastovani velikom bukom kada smo zauzeti dužnostima u svijetu, kada smo u opasnosti da popustimo izazivanju modernoga svijeta i tako izgubimo istinito blago . . .« Sve ovo govori u prilog stanovišta sv. Terezije: da je još uvijek od neizmjerne važnosti povezati kontemplaciju sa akcijom. Ako želimo biti efikasni u Crkvi. Drugim riječima, ako je ikada trebalo spojiti kontemplaciju sa akcijom, to je baš u našim vremenima, jer jaka vremena traže i jake duše.

Aktuelni uvjeti ljudskog društva zahtjevaju jedno angažiranje vremenito i apostolsko velikodušnije nego ikada prije. Tim samim oni traže jednu zrelost u ljubavi što je moguće veću. a što je to ako ne kontemplacija spojena sa akcijom?

Sv. Terezija, koja je, kako kaže Pavao VI u spomenutom govoru. imala povlasticu i zaslugu da je sve tajne kontemplacije upoznala i proživila u intimnosti sa Bogom i u akciji imala umijeće da svoje iskustvo izrazi na pismeno, tako da se ubraja među najveće učitelje duhovnog života, može nam pomoći da i u našim vremenima, u kojima je potrebno prilagođavanje novim sociološkim uvjetima svijeta, spojimo ono što se nikad ne mijenja: da kontemplacija i akcija budu fuzionirane, da »Marta i Marija, kako piše sv. Terezija, idu uvijek zajedno«

Preostaje nam da još usporedimo šta je Koncil rekao u pogledu siromaštva i poslušnosti i da tu nauku usporedimo sa naučavanjem sv. Terezije. U 13 točki »Perfectae Caritatis« čitamo da « . . . nije dosta samo to da netko u upotrebi dobara bude ovisan o poglavarima, nego je potrebno da članovi budu siromašni i stvarno i u duhu, imajući svoje blago na nebu«. U istom broju je istaknuto da je rad vježba siromaštva kojim se pribavljaju » . . . sredstva potrebna za život . . . (i da treba odbaciti) svaku pretjeranu brigu, povjeravajući se providnosti nebeskog Oca«. Što je posebno istaknuto u ovoj točki o siromaštvu jest odbacivanje juridičkog pojma o siromaštvu: siromaštvo ima biti raspoloženje duha: krepost. Ako se i ovdje susreću podudaranja sa mišljenjem sv. Terezije koja nalazi da je uloga siromaštva u tome da se po njemu postigne »sloboda duha«. Isto tako i zakon rada ističe i koncil a i sv. Terezija, ne da se bogate redovnici nego da se vježbaju u siromaštvu. Razlika postoji samo u tome što koncil,

savjetuje da se višak zarade upotrijebi u dobrotvorne svrhe da bi se izbjeglo bogaćenje koje rad može donijeti, osobito danas, što u Terezijino doba nije prestavljalo problem.

U pogledu poslušnosti čini mi se bitnim ono što je Koncilski dekret izrazio ovim riječima: »Neka članovi, u duhu vjere i ljubavi prema volji Božjoj, iskazuju poslušnost svojim poglavarima, kako propisuju pravilo i konstitucije« (14). U ovim riječima je istaknuta poslušnost kao krepost koja počiva na duhu vjere, koja se vrši da se postigne suglasnost volji Božjoj i čije su granice obuhvaćene pravilom i konstitucijama. Kao temelj poslušnosti i sv. Terezija ističe duh vjere, i da je smisao poslušnosti u ljubavi prema volji Božjoj kojoj poslušnost treba da vodi. Ni po koncilu ni po sv. Tereziji poslušnost nije neki juridički pojam nego krepost koja vodi suglasnosti sa voljom Božjom i u tome se podudara naučavanje Koncila u naučavanju sv. Terezije. Poslušnost ima i svoja trpljenja, ističe sv. Terezija, što našem mentalitetu danas smeta tako da i koncil preporučuje poglavarima da vrše svoju dužnost u duhu služenja. No i danas poslušnost može biti trpljenje a da ne bude protiv duha Koncila »Ti su događaji (besmislene naredbe poglavara), piše Karl Rahner, slični Kristovu križu, zločin židova i pogana, koji su bili »nužni« izražaj Očeve volje, jer ih je on odredio, ali su u isto vrijeme bili posljedica ljudske kratkovidnosti i zloće. Ako dakle dopuštamo da težeći za idealom evanđeoskih savjeta zapravo slijedimo Krista, koji je bio siromašan i prezren, na križ razapet i odbačen, koji je molio i bio osuđen, i da takav život možemo ostvariti samo u zajednici . . onda moramo dopustiti i to, da posluh u takvoj zajednici pretstavlja Božju volju, čak i onda kad je neki nalog poglavara besmislen, ali naravno ne u sebi i nemoralan . . . (Svjedočenje, izd. Kršćanske Sadašnjosti br. 21/1968.) »Kad sv. Terezija tvrdi« . . . da nismo poslušni ako nismo odlučni radi poslušnosti i trpiti«, nije nikakova nečovječnost već otajstvo Krista koje se ostvaruje u privilegiranim dušama

Zaključak:

Sv. Terezija Avilska govori o redovništvu ukoliko ono ima ulogu da podržava svetost u Crkvi, ukoliko je svijetlo koje je postavljeno na svjetionik da svijetli svima ljudima, ukoliko svjedoći da kad evanđelja ne bi bilo, da život nebi imao smisla.

Ona opisuje put i ističe važnost povezivanja kontemplacije i akcije da bi se postigla svetost i efikasnost redovništva u Crkvi. Ne dodiruje doduše sociološke i strukturalne implikacije u apostolskoj djelatnosti i prilagođavanje zahtjevima vremena ali postavlja načela koja su još uvijek važna a ta su: da apostolska djelatnost je samo onda plodna ako proizlazi iz kontemplacije i ako nužno zalaženje u svijet ne prestavlja posvjetovnjačenje nego samo »biti u svijetu ali ne biti od svijeta«.

Mi, djeca civilizacije izobilja, tehnike i socijalnih previranja ili smo previše smioni u razaranju prošlosti ili se previše bojimo mijenjati i svugdje vidimo opasnosti. U tome lomimo koplja jedni drugima. Sv. Terezija poručuje da rješavanje ima početi u unutrašnjosti nas samih, u ličnoj svetosti. Ona je tamo počela. Najprije je napravila svoju ličnu metanoju i onda je uspjela stati na čelo cijelog jednog pokreta obnove i napasti djela koja još i danas imaju nešto reći.

Kad gledamo u svijetlu nauke sv. Terezije bilo brodolome mnogih redovnika i redovnica danas i probleme onih koji se zatvaraju u sebe i kukaju nad propadanjem i nad krizom redovništva možemo ih uporediti sa onim dušama koje Prva Naučiteljica Crkva opisuje u prvim stanovima svoje najuspjelije knjige koja nosi naziv »Duhovna Tvrđava«. Za te duše, tvrdi Terezija Avilska, da su dirnute doduše milošću ali oko njih gmize mnoštvo »otrovnih životinja, bjelouška i zmaji«, u kojima se skrivaju razne strasti i napasti, i da nisu u stanju da nema autentične obnove. Akcija ima izvirati iz kontemplaje Tvrđave, u kojoj stanuje Bog, a zloduh se koristi tom tamom da postavi svoje zamke. (Duh. Tvrđava, I, 2, 4). Dogod budemo u takvom stanju duše bit ćemo žrtve prosječnosti i bit ćemo plijen ili sekularizacije ili odbojni prema svakoj promjeni i prilagođavanju. Sv. Terezija nam zato poručuje da bez lične svetosti, bez nastojanja da prijeđemo iz nižih stanova Tvrđave u više stanove, koji nas približuju Kristu, da nema autentčne obnove. Akcija ima izvirati iz kontemplacije. Neka zato ovaj moj osvrt, na njezinu nauku o redovništvu ako ne služi za drugo, bude poticaj za dublje upoznavanje redovničke problematike danas i za ozbiljnija, ograničenija rješenja, za prisutnost redovništva u Crkvi današnjice odnosno sutrašnjice.

O. Ante Stantić

VIDICI

IZ GOVORA KARDINALA SUENENSA SVEĆENICIMA U KANADI

U ožujku ove godine održana je svećenička Konferencija svećenika Zapadne Kanade u gradu Regina-i.

Bilo je prisutno 320 svećenika. Među glavnim govornicima bio je i belgijski kardinal Suenens. Održao je dva govora. Jedan svećenicima i vjernicima. Bilo je prisunto oko 2.000 ljudi. Drugi govor održao je samo svećenicima.

U svome govoru na generalnome sastanku naglasio je, da se Crkva mora suočiti sa svojom temeljnom obnovom i to vjerom i puzdanjem u prisutnost i pomoć Duha Svetoga. Naglasio je, da ima apsolutnih vrednota koje se ne mogu mijenjati, dok ima drugih stvari koje su relativne i treba ih mijenjati.

U svome govoru svećenicima kardinal je osobito istaknuo da svećenik prije svega mora biti Čovjek Božji i kao takav graditelj Apostolske zajednice.

»Svaki svećenik mora biti dvije stvari: prije svega **Čovjek Božji** i drugo on mora biti Graditelj Zajednice, Apostolske Zajednice.

Ovdje nije pitanje teologije ili filozofije, nije pitanje teološke ili filozofske naobrazbe nego radije pitanje osobnog susreta s Bogom preko vjere. Prije negoli možemo raspravljati bilo koje pitanje svećeništva, moramo govoriti o vjeri. Svećenik mora biti **čovjek** vjere i radi toga čovjek molitve »Molite neprestano«. Ovo »uvijek« ne znači da se mora klecati na koljenima, nego radije da je čovjek siguran da je svaki čas njegova života u dodiru s Bogom. Svećenik mora biti otvoren svijetlu Duha Svetoga.

Primjer Blažene Djevice Marije stoji pred Crkvom kao primjer otvorenosti Duhu. Stoga je veza s Blaženom Djevicom najbolji put za svećenika da bude otvoren Duhu Svetom. Da molitveni život svećenika živi vezu s Bogom mora hraniti, osobito hraniti **čitanjem Svetoga Pisma** životima Svetaca i ostalim teološkim spisima. U crkvenom čitanju moramo biti svijesni da Božanska Objava nije samo skup rečenica, nego je prvenstveno Bog, ljubljeni Bog koji daje samoga sebe, koji nam objavljuje samoga sebe da nam dade život »Riječi su moje duh i život«.

Da svećenik bude Čovjek Božji, mora sebe poistovjetiti s Kristom. On mora ne samo ljubiti Krista, nego on mora naučiti da stvari gleda očima Kristovim.

Svećenik kao čovjek Božji koordinator je različitih darova Duha Svetoga u Zajednici. Zato on mora naučiti prosuđivati te darove ili karizme. Svećenik ne smije biti određen kao netko koji je izvan Zajednice ili Kršćanske Zajednice. Njega treba uvijek promatrati kao dio svećeničke zajednice-Presbyterium. U Zajednici, svećenik mora uvijek govoriti i raditi kao svećenik. Njemu nije potrebno do govori kao socijalni radnik ili liječnik. On mora govoriti kao svećenik. Za ovo mu nije potrebno govorništvo. Sve što mu je potrebno jest da njegova riječ mora odrazivati u svoj jednostavnosti riječ i duh Evanđelja.

Svećenici ne smiju biti malodušni zbog poteškoće dužnosti da propovijedaju Evanđelje. Svijet nije nikada bio spreman primati poruku Kristovu. Zadaća može biti teška. Ali nije nemoguća. S druge strane, možda svijet nije nikada bio tako spreman primati Evanđelje kao svijet u kojemu mi živimo. Ali da ovo uvidimo moramo se sjetiti da Krist nije odgovor znanstvenim problemima. On je radije odgovor najvažnijim pitanjima ljudskog života, kao što je pitanje Tko sam ja? Zašto sam na svijetu?

Moramo se sjećati da smo mi apostolska zajednica da možemo dati bitne odgovore bitnim životnim pitanjima. Dok moramo biti svijesni materijalnih potreba, dok se moramo žrtvovati za siromašne i za žrtve socijalne nepravde, mi se moramo sjećati da Crkva nije Crveni Križ ili socijalna zaštita.

Specifična dužnost Aposolske Zajednice je: svijetu donositi riječi života.«

Veoma veliko zanimanje za dolazak belgijskog kardinala Suenensa bilo je u ovim predjelima Kanade. O tome su prije i poslije njegova dolaska pisale kanadske novine.

Fra Bone Prcela, Vancouver, Kanada

SLIKAR NAIVAC OSAMNAESTOG STOLJEĆA

Našoj široj javnosti vrlo je malo poznat Filippo Naldi slikar koji je radio na terenu srednje Dalmacije između 1759. i 1777. god. Pronašao sam njegovih pet slika u franj. samostanu u Imotskom, u franjevačkom samostanu u Zaostrogu 9 slika. U selima: Slivnu kod Imotskog 1, Zaostrogu 1, Katunima 1, Zavojanima 2, Klenku 1, Dusini 1.

Njegove slike raznih su veličina. Kreću se od 2,30 X 3,50 m do 1,50 X 0,80 m. Sve su rađene na platnu osim one na zaostroškom groblju koja je na drvu.

Naldijeve slike možemo svrstati u tri kategorije: Jedne su dobre. Mogu slobodno ići po vrijednosti u kategoriju domaćih dubrovačkih slikara. Druge su dobro zamišljenje, ali u bojama nedovršene. Treće su odveć naivne i u obradi i u kompoziciji.

Veće slike radio je Naldi za crkve. One manjeg opsega radio je uglavnom za blagovaonice franjevačkih samostana u Imotskom i u Zaostrogu.

Na velikim slikama obradio je slikar čitave skupine. Skoro na svakoj je prikazao u centru krunjenje Majke Božje od Presv. Trojstva. Oko ovog glavnog motiva nižu se skupine njegovih omiljelih svetaca i svetica. Svuda su skoro isti. Na svakoj su slici lica rađena po itom kalupu. Način njegove obrade i rukovanja s bojama ne razlikuju se puno. To je razlog da Naldijeve slike nije teško prepoznati, iako se nije potpisao nego na dvije: na onoj u Katunima i u Slivnu. Tu je stavio i godinu rada. Za slike, koje je radio za samostan u Imotskom,godina je poznata iz samostanskog ljetopisa.

Na platnima u Katunima i Dusini slikar Naldi istakao se je kao slikar naivac. Čitava kompozicija u Katunima smišljena je tako kako će bolje uzbuditi maštu promatrača. Skupina uskrsnuća mrtvih, pakla, anđela koji navieštaju Sud Božji, postavljene